

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

Освітньо-професійна програма

Міжнародна економіка

Галузь знань

05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність

051 Економіка

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Механізми та інструментарій стимулювання іноземного
інвестування в економіку України»

Здобувачки: Гавриленко Вікторії Олександрівни

Науковий керівник: д.е.н., професор Швиданенко О.А.

_____

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: доктор економічних наук, професор
Столярчук Я.М.

_____

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки

Освітньо-професійна програма
Галузь знань
Спеціальність

Міжнародна економіка
05 Соціальні та поведінкові науки
051 Економіка

Форма навчання   заочна

ПОГОДЖЕНО
Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

Л.І. Цимбал
_____
(підпис)
_____ 2023 __р

Я.М. Столярчук
_____
(підпис)
_____ 2023 __р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу (ці) вищої освіти Гавриленко Вікторії Олександрівни

заочної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему «Механізми та інструментарій стимулювання іноземного інвестування в економіку України»

**Тему затверджено наказом ректора Університету від "2" червня 2022р. № _ 519-ст_
Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах**

РОЗДІЛ 1.   1. Зміст кваліфікаційної магістерської роботи
Теоретичні основи механізму залучення іноземних інвестицій

РОЗДІЛ 2.   Аналіз залучення іноземних інвестицій в економіку України.

РОЗДІЛ 3.   Шляхи удосконалення механізмів стимулювання іноземного інвестування в економіку України

Об'єкт дослідження: процес залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Предмет дослідження: є система економічних та управлінських відносин, що утворюють умови та механізми інвестиційного забезпечення та підвищення ефективності закордонного капіталу, що залучаються в економіку України, а також фактори, які впливають на стимулювання припливу іноземних коштів.

Мета дипломної роботи: створенням рекомендацій щодо вдосконалення стимулювання залучення іноземних інвестицій в економіку України, на основі аналізу механізмів та інструментарій, які дозволяють більш детально дізнатись, що спричиняє стимулюванню залучення іноземних інвестицій. Також аналіз основних тенденцій світової практики регулювання іноземних інвестицій та регулювання іноземного капіталу в економіці України.

Конкретні завдання, які здобувач(ка) повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1 _____

Розглянути теоретичні основи іноземного інвестування; висвітлити механізми іноземного інвестування в світовій економіці та в Україні; властивості стимулювання іноземного інвестування в економіку.

У розділі 2 _____

Здійснити огляд та дослідити стану інвестиційного клімату України; оцінити ефективність залучення іноземних інвестицій в економіку України.

У розділі 3 _____

Виділити основні проблеми стимулювання та залучення іноземних інвестицій в Україні; Запропонувати та виділити шляхи підвищення інвестиційної привабливості; можливості для удосконалення інвестиційного стану економіки України.

**Завдання підготував
науковий керівник (ця)**

_____ *(підпис)*

О.А. Швиданенко

_____ *(ініціали, прізвище)*

«_____» _____ 20__ р.

**Завдання одержав
здобувач (ка)**

_____ *(підпис)*

В.О. Гавриленко

_____ *(ініціали, прізвище)*

«_____» _____ 20__ р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота містить 61 сторінок, 2 таблиць, 5 рисунків, список літератури з 50 найменувань, 4 додатків.

«МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ СТИМУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ»

Об'єктом дослідження виступають процеси розвитку залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Предметом дослідження є система економічних та управлінських відносин, що утворюють умови та механізми інвестиційного забезпечення та підвищення ефективності закордонного капіталу, що залучають в економіку України.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи полягає в створенні рекомендацій щодо вдосконалення стимулювання залучення іноземних інвестицій в економіку України, на основі аналізу механізмів та інструментарій, які дозволяють більш детально дізнатись, що спричиняє стимулюванню залучення іноземних інвестицій. Завданнями роботи є: дослідження економічних засад міжнародного інвестування; аналіз інвестиційного клімату в Україні і вироблення рекомендацій щодо його вдосконалення; дослідження сучасного стану, зміну обсягів, динаміки та структури іноземних інвестицій та їх цінність для економіки України; виділити основні тенденції та структури залучення іноземних інвестицій в економіку України; обґрунтування перспективних напрямків удосконалення державної інвестиційної політики в Україні, беручи до уваги саме іноземні інвестиції.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробленні рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення механізмів залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Період виконання кваліфікаційної магістерської роботи – вересень-грудень 2022 р.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: іноземні інвестиції, економіка України, залучення інвестицій, механізми.

Рецензія
на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача вищої освіти

Гавриленко Вікторії Олександрівни

Тема «Механізми та інструментарій стимулювання іноземного інвестування
в економіку України»

Актуальність теми кваліфікаційної роботи і доцільність її розроблення. Іноземні інвестиції відіграють досить важливу роль в економіці будь-якої країни. Залученням іноземних коштів є об'єктивною необхідністю. Іноземні інвестиції зумовлені міжнародним розподілом праці, розвитком міжнародних зв'язків, інтегруванням національної економіки у світове господарстві. Україна, досить перспективна країна та має ряд об'єктивних передумов для залучення іноземних інвестицій.

Якість проведеного дослідження. Під час виконання дипломної роботи проблему було розглянути в повному обсязі. Розгляд основних питань теми проведений із використанням необхідного фактичного і статистичного матеріалу. При цьому були вирішені наступні аспекти проблеми:

1. досліджено економічні засади міжнародного інвестування;
2. проведено аналіз інвестиційного клімату в Україні і висвітлено рекомендацій щодо його вдосконалення;
3. досліджено сучасний стан, зміну обсягів, динаміки та структури іноземних інвестицій та їх цінність для економіки України;
4. виділено основні тенденції та структури залучення іноземних інвестицій в економіку України;
5. запропоновано перспективні напрямки удосконалення державної інвестиційної політики в Україні, беручи до уваги саме іноземні інвестиції.

Позитивними рисами дипломної роботи є системність та послідовність викладення матеріалу, а також аналіз інвестиційного клімату та загалом стан економіки України. Автором були виявлені та конкретизовані основні слабкі

та сильні сторони залучення іноземних інвестицій в економіку України, які впливають на стан інвестиційного клімату та розвиток економіки країни.

Зауваження. В роботі наявні стилістичні огріхи, бажано було б приділити більше уваги теоріям інвестування. Загалом робота написана на високому рівні.

Практична значимість висновків і рекомендацій. За результатами виконаної роботи були зроблені висновки та рекомендації. Одержані результати можуть бути використані в практичній діяльності, з метою залучення іноземних інвестицій в економіку країни. Дана робота стане у пригоді студентам, які навчаються на економічних факультетах, аспірантам і викладачам, а також практичним працівникам: фінансистам, менеджерам

Дипломна робота в цілому відповідає вимогам кваліфікаційного рівня та заслуговує позитивної оцінки.

**Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
доцент кафедри міжнародних фінансів
к.е.н., доцент**

О.В. Субочев

ВІДГУК

на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми: «Міжнародна економіка»
Магістерської програми: «Міжнародна економіка»

Гавриленко Вікторії Олександрівни

на тему: «Механізми та інструментарій стимулювання іноземного інвестування в економіку України»

1. **Актуальність теми:** обумовлена необхідністю дослідження механізмів і чинників стимулювання іноземного інвестування, та необхідністю держав, в т.ч. і України адаптувати свій розвиток під сучасні інвестиційні виклики, що особливо актуально для вітчизняної економіки та підприємств, які прагнуть покращувати міжнародні конкурентні позиції.
2. **Що є позитивного в роботі:** у роботі комплексно досліджено теоретичні засади іноземного інвестування, оцінено ефективність залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку, а також проаналізовано стан інвестиційного клімату України.
3. **Наявність самостійних розробок автора, наукова новизна:** у роботі здійснено комплексний аналіз особливостей стимулювання іноземного інвестування в економіку України, Визначено проблеми стимулювання та залучення іноземних інвестицій в національну економіку; та обґрунтовано шляхи підвищення інвестиційної привабливості України
4. **Практична цінність висновків і рекомендацій:** висновки і рекомендації роботи можуть слугувати методологічною базою при розробленні стратегій і програм стимулювання та залучення іноземних інвестицій в економіку України.
5. **Наявність недоліків:** у роботі недостатньою мірою розкриваються питання щодо світового досвіду стимулювання іноземного інвестування у національній економіці.
6. **Загальна оцінка магістерської дипломної роботи та її допущення до захисту перед ЕК:** В цілому кваліфікаційна магістерська робота відповідає всім нормативам вимогам, виконана на високому теоретичному рівні, є завершеною і самостійною, свідчить про вміння автора досліджувати складну наукову проблематику. Робота рекомендується до захисту перед ЕК з оцінкою **40 балів** .

Науковий керівник: професор кафедри міжнародної економіки, д.е.н., проф.

(посада, учене звання, науковий ступінь)

Швиданенко О.А.

“01” лютого 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	6
1.1 Теоретичні основи іноземного інвестування	6
1.2 Механізми та інструментарій іноземного інвестування у світовій економіці	13
1.3 Особливості стимулювання іноземного інвестування в економіку України	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	19
2.1 Аналіз стану інвестиційного клімату України	19
2.2 Оцінка ефективності залучення іноземних інвестицій в Україну ...	33
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ СТИМУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	42
3.1 Проблеми стимулювання та залучення іноземних інвестицій в економіку України	42
3.2 Шляхи підвищення інвестиційної привабливості України	54
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	1

ВСТУП

Актуальність теми. Іноземні інвестиції відіграють досить важливу роль в економіці будь-якої країни. Залученням інвестицій є об'єктивною необхідністю. Іноземні інвестиції зумовлені міжнародним розподілом праці, розвитком міжнародних зв'язків, інтегруванням національної економіки у світовому господарстві. Інвестиції сприяють економічному зростанню країни, забезпечують сприятливий фінансовий клімат, а також є додатковим джерелом капіталовкладень у національне виробництво товарів та послуг. Інвестиції є відмінним додатковим джерелом фінансів, матеріальних цінностей та іншого майна, які сприяють оновленню та розширенню основного капіталу та здійсненню інвестиційних проектів та програм, що забезпечують зростання економічного добробуту.

Україна має ряд об'єктивних передумов для залучення іноземних інвестицій. Потенційно об'ємний ринок, багаті запаси природних ресурсів, досить кваліфікована та дешева робоча сила та значний науково-технічний потенціал можуть відіграти позитивну роль у залученні іноземних інвестицій в економіку України. Але для розвитку даних перспектив, потрібно більш ефективно та детально розглянути хід дій, в сфері залучення інвестицій та вживання необхідних заходів вкладених у вдосконалення інвестиційного клімату країни, і навіть розробки державної інвестиційної політики, що характеризується чітким формулюванням цілей та завдань соціально-економічного розвитку, вирішуваних з урахуванням залучення іноземних інвестицій.

Метою роботи є створенням рекомендацій щодо вдосконалення стимулювання залучення іноземних інвестицій в економіку України, на основі аналізу механізмів та інструментарій, які дозволяють більш детально дізнатись, що спричиняє стимулюванню залучення іноземних інвестицій. Також аналіз основних тенденцій світової практики регулювання іноземних інвестицій та регулювання іноземного капіталу в економіці України.

Відповідно до мети роботи необхідно вирішити наступні *завдання*:

- Дослідження економічних засад міжнародного інвестування;
- Аналіз інвестиційного клімату в Україні і вироблення рекомендацій щодо його вдосконалення;
- Дослідження сучасного стану, зміну обсягів, динаміки та структури іноземних інвестицій та їх цінність для економіки України;
- Виділити основні тенденції та структури залучення іноземних інвестицій в економіку України;
- Обґрунтування перспективних напрямків удосконалення державної інвестиційної політики в Україні, беручи до уваги саме іноземні інвестиції.

Об'єкт дослідження – є процес залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Предметом дослідження – є система економічних та управлінських відносин, що утворюють умови та механізми інвестиційного забезпечення та підвищення ефективності закордонного капіталу, що залучаються в економіку України, а також фактори, які впливають на стимулювання припливу іноземних коштів.

Методи дослідження. У магістерській роботі було використано такі методи дослідження : порівняння, балансовий, графічний, інші методи економічного обґрунтування.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в удосконаленні залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Практична значущість Розроблені рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення залучення іноземних інвестицій в економіку України, де було визнано можливість практичного застосування в майбутньому окремих заходів та пропозицій щодо ефективного методичного інструментарію для покращення стану економіки України.

Структура роботи Робота складається зі вступу, розділу 1, розділу 2, розділу 3, висновків до роботи, переліку посилань, додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.

1.1 Теоретичні основи іноземного інвестування

У діяльності будь-якого суб'єкта господарювання бувають випадки, коли поточний дохід перевищує потреби. В цій ситуації у нього накопичуються надлишки. Ці ж надлишки мають можливість стати накопиченням, або вкладенням в будь-який об'єкт в перспективі через певний час отримати додатковий дохід. В такий спосіб відбувається відмова від сьогоденішнього споживання надлишку грошей заради отримання більшої суми у майбутньому. Ця ситуація показує процес інвестування у загальному вигляді.

Інвестиційна діяльність є однією із рушійних чинників економічного розвитку. Залучення інвестицій в економіку є пріоритетним завданням, оскільки вони сприяють економічному зростанню, оновленню технологій та підвищенню професійних якостей працівника. Інвестиції в економіці будь-якої країни відіграють надважливу роль, оскільки без них не можливо вирішити жодної економічної чи соціальної проблеми, а також проблем, пов'язаних із державною безпекою [1].

При цьому необхідно мати на увазі, що інвестиції завжди працюють на майбутнє і, як правило, спрямовуються на досягнення запланованого позитивного результату в будь-якій сфері людської діяльності. Поняття «інвестиції», як і будь-яка інша економічна категорія, має свій історичний розвиток, внаслідок якого воно отримало своє первісне розкриття.

За своїми формами та характером зарубіжні капіталовкладення можуть бути різноманітними. У цьому вся можна переконатися, розглянувши нижче подану Додаток А.

За формами власності на інвестиційні ресурси поділяють на приватні(акціонерні), державні, іноземні та змішані (спільні) інвестиції.

Говорячи про іноземні інвестиції, необхідно насамперед розмежовувати такі поняття як державні та приватні інвестиції.

Державні чи офіційні інвестиції - це кошти, що виділяються з державного або місцевого бюджету, що направляються за кордон чи навпаки зараховуються звідти за розпорядком уряду чи міжурядових організацій. До них відносяться державні позики, кредити, позички, гранти (дари), допомога та інші кошти, міжнародне переміщення яких регулюється міжурядовими договорами чи угодами. І тут йдеться про відносини між державами, де застосовуються міжнародно-правові норми. Також можливі інші відносини, коли приватні банки виділяють інвестиції напряму державі.

Під недержавними або приватними інвестиціями розуміються такі вкладення коштів, які надають фірми, підприємства недержавної форми власності однієї країни відповідним закордонним суб'єктам. Через різноманіття та складність інвестиційних відносин вони часто складаються між державами та приватними особами і мають тісний зв'язок.

Існують і складніші відносини: боржник, за яким є державний орган або ж сама держава за наданими їй кредитами погашаються за рахунок вартості майнових прав приватних інвесторів у країні боржника.

Перелік видів і форм іноземних інвестицій, що дається в законодавчих актах і в міжнародних договорах, зазвичай є зразковим, а не вичерпним, оскільки поняття «інвестиції» включає всі види майнових цінностей, які іноземний інвестор вкладає на території приймаючої країни [18].

Оглянемо особливості основних шкіл та погляди вчених, які розкривали у своїх роботах поняття вкладення коштів. Однією з перших категорія «інвестиції» згадується у роботах меркантилістів. Основними поняттями, на яких ґрунтувалося вчення меркантилізму, були багатство та інвестиції. Важливою вимогою меркантилістами було недопущення появи на вітчизняному ринку зарубіжних інвестицій.

Протилежну думку висловлювали прихильники школи класичної політичної економії. Вони досить різко критикували принципи

меркантилістів, дотримувалися принципу вільної конкуренції та вільної торгівлі як усередині національної економіки, так і з іншими державами. Однією з яскравих фігур фінального етапу класичної політичної економії у другій половині XIX століття був Карл Маркс. Він прирівнював інвестиції із поняттям «заощадження» і пов'язував їх насамперед із отриманням прибутку. Також, відчутний внесок у становлення терміну «інвестиції» зробив Джон Мейнард Кейнс. Він трактував, що інвестиції – це частина доходу за цей період, яка не була використана для споживання, це - поточний приріст цінностей капітального майна внаслідок продуктивної діяльності цього періоду.

У вітчизняній економічній літературі категорію інвестицій прирівнювали з категорією капіталовкладення. Тобто під капіталовкладеннями мали на увазі витрати на відтворення основних фондів, їх збільшення та вдосконалення. Щодо інвестицій, то вони трактувалися як нематеріальні і матеріальні вкладення коштів у промисловість, сільське господарство, будівництво та інші галузі. Владислав Машкін, намагаючись розкрити поняття інвестицій, трактує їх як довгострокове вкладення капіталу в будь-яке підприємство, проте він не вказує, що інвестор прагне отримати який-небудь результат від вкладень.

Капітальні вкладення, хоч і становлять більшу частину інвестиційних вкладень, але залишаються лише частиною інвестицій. До капіталовкладень належать насамперед нефінансові активи господарюючих суб'єктів, а саме витрати на інженерні роботи, будівництво споруд, монтажні роботи, зведення комунікацій, реконструкцію, придбання технологічного або іншого спеціального обладнання, транспортних засобів, виробничого та господарського інвентарю та інших витрат. До цього ж, щоб виробниче, сільськогосподарське чи інше підприємство почало функціонувати та випускати якісну продукцію і товари, необхідно закупляти сировини, комплектуючі вироби, також додатково оплата споживчої енергії, посів культур, добриво тощо. Крім цього, необхідно також і досить значна кількість

оборотних коштів при організації підприємств з продажу товарів та їх збуту [3].

При розгляді вище зазначених понять необхідно також звернути увагу, що до капітальних вкладень не належать інвестиційні вкладення на купівлю цінних паперів, патентів, прав на володіння промисловими зразками продукції, торговими марками.

Інвестиції займають надзвичайно важливе місце в економіці. Вони необхідні з метою стійкого формування економіки та забезпечення стабільного економічного зростання. Посилений інвестиційний процес визначає загалом фінансові можливості держави та сприяє збільшенню життєвого рівня населення. Фінансова діяльність окремих суб'єктів господарювання в основному залежить від обсягів інвестицій, що реалізуються.

На загальноекономічному рівні капіталовкладення необхідні з метою:

- більш широкого відтворення;
- структурних перетворень в країні;
- вирішення економічних проблем;
- розвиток в соціальній сфері.

На мікрорівні інвестиції є допомогою для:

- стійкості підприємства;
- оновлення основних фондів;
- зростання технічного рівня фірми;
- стабілізація фінансового становища;
- підвищення конкурентоспроможності підприємства;
- підвищення кваліфікації кадрового складу;
- удосконалення методів управління [2].

Об'єктом інвестиційної діяльності буде бізнес або актив, до якого інвестор вносить власні кошти. У цьому немає значення, яка саме є мета інвестування: збереження існуючих коштів, чи його примноження. Об'єктом інвестиційної діяльності може бути не лише річ, а й «людський актив»

Всі учасники реалізації інвестиційних проектів вважаються суб'єктами інвестиційної діяльності:

- інвестори (покупці, продавці, замовники, кредитори);
- держава (органи виконавчої влади, місцеве самоврядування і тд.);
- виконавці робіт;
- постачальники;
- банківська фінансово-кредитна система;
- страхові та посередницькі організації;
- виробничо-господарські угруповання;
- інвестиційні компанії, біржі.

Інвестори – це суб'єкти інвестиційної діяльності, які здійснюють вкладення власних, позикових та залучених коштів у формі інвестицій та забезпечують їх цільове використання.

Інвесторами можуть виступати як:

- уряд держави і уряд суб'єкта держави;
- органи місцевого самоврядування;
- спільні українсько-іноземні підприємства та організації;
- іноземні підприємства та організації;
- іноземні фізичні особи;
- іноземні держави;
- міжнародні організації.

Страхові компанії, інвестиційні компанії, не пенсійні державні фонди та пайові інвестиційні фонди – це юридичні особи, які у ролі власників коштів і здійснюють їх вкладення з метою отримання прибутку.

Багатофункціональна роль цих установ полягає у залученні вільних грошових коштів у населення, різні суб'єкти господарювання та направлення їх на мету інвестицій.

Відповідно до змісту інвестиційна діяльність може бути поділена на:

- 1) пряму, тобто вкладення безпосередньо на виготовлення товарів, робіт, послуг, будівництво чи реконструкцію об'єкта;

2) позикову, тобто у формі надання позики, кредиту. Головною зацікавленістю інвестора в ході реалізації даного типу інвестиційної діяльності полягає в одержанні заробітку у відсотках за договором позики та кредиту;

3) портфельну, що передбачає придбання цінних паперів. В цьому випадку не задіюється участь інвестора в управлінні підприємством, а лише полягає в придбанні дивідендів на вкладений капітал.

Крім того, інвестиційна діяльність за об'єктами вкладень, також поділяється на: реальне і фінансове інвестування.

Реальні інвестиції – це вкладення в основний капітал, що спонукає до приросту матеріально-виробничих запасів. Сюди відносяться інвестиції в основні та нематеріальні активи, тобто виготовлення нового обладнання, включаючи його монтаж, введення в експлуатація, також модернізація та реконструкція споруд та будівель. Мета реальних інвестицій в кількісному зростанні основних фондів, що є неодмінною умовою зростання прибутку та рентабельності компаній, фірм та національної економіки в загальному.

Портфельні інвестиції – це вкладення в купівлю в боргових цінних паперів з ціллю отримання процентів чи дивідендів та без прав контролювання об'єкта інвестування. Основний і досить часто єдиний інструмент портфельних інвестицій – цінні папери (ф'ючерси, векселі, облігації). Основне правило прибуткових вкладень полягає у тому, що чим вище прибутковість інвестицій, тим набагато вижчі ризики. Крім того, портфельні інвестиції мають високі ліквідність, що в свою чергу дозволяє інвестору в будь-який момент продати цінні папери та залишити ринок.

Фінансове інвестування характеризує певні грошові операції, які забезпечують можливість отримання цінних паперів, дивідендів та інших фінансових інструментів з метою отримання вигоди чи прибутку. Часто в обмін на вкладені кошти суб'єкт одержує боргове зобов'язання чи активи у формі корпоративного права.

У зв'язку з наявними формами власності та організаційно-правових

форм підприємств, інвестиційна робота повинна реалізуватися у:

- 1) державне інвестування, яке здійснюється за рахунок позабюджетних фондів, позикових коштів органами державних структур;
- 2) вкладення, що реалізується громадянами, різними типами недержавних підприємств, крім того, соціальними, релігійними організаціями та іншими юридичними особами, що не пов'язані з державною власністю;
- 3) іноземне вкладення, що реалізується іноземними громадянами, юридичними особами, країнами та міжнародними організаціями;
- 4) спільне вкладення;
- 5) іноземними та українськими громадянами, юридичними особами чи країнами.

Інвестиції, що спрямовані на дослідницьку та інноваційну діяльність (винаходи, нові програми і технології), патенти, придбання прав на володіння майном, ліцензій, товарні знаки, сертифікати, технологію виробництва, право на користування землею, промислові зразки належать до інвестицій у нематеріальні активи.

Інвестиційні ресурси залежно від форми власності інвесторів поділяються:

- приватні інвестиції – це інвестиції, які здійснюються юридичними та фізичними особами;
- державні інвестиції - інвестиції, реалізуються з допомогою державних коштів;
- іноземні інвестиції - інвестиції, здійснені іноземними юридичними та фізичними особами, установами та урядами інших країн на території цієї країни;
- спільні інвестиції - втілюються спільно українськими та іноземними юридичними та фізичними особами, наприклад створення спільних підприємств, банків тощо.

Різниця прямих інвестицій від портфельних проявляється в таких рисах:

- вони мають стабільний та довгостроковий характер;
- сума вкладень здебільшого вища;
- інвестор піддається високому ступеню довгострокового ризику;
- дають право інвестору контролювати та брати участь в управлінні об'єктом інвестування.

1.2 Механізми та інструментарій іноземного інвестування у світовій економіці

Інвестиційний механізм – це комплекс цілей, принципів, методів залучення та розміщення інвестиційних ресурсів, а також інструментів та механізму впливу на процес для максимізації інвестиційного ефекту та мінімізації ризиків [5].

Механізм інвестицій можна класифікувати за деякими складовими:

- ресурсна складова – дозволяє вивчати можливі шляхи отримання ресурсів для інвестицій. Існує велике розмаїття джерел фінансування, які розрізняють на основні групи інвестиційних ресурсів: власні кошти (статутний капітал, додатковий капітал, амортизація), позикові кошти (довгострокові та короткострокові кредити позички) та залучені кошти (кошти бюджету);
- правова складова – включає державні нормативно-правові акти, методичні рекомендації, які регулюють і регламентують діяльність пов'язану з інвестиціями;
- організаційна складова – розробка належних організаційних структур, що забезпечують ініціювання та контроль інвестиційних вкладень, здійснення докладних розрахунків руху інвестиційних ресурсів, потік готівки, аналіз фінансового стану, оцінку та реалізацію заходів щодо підвищення ефективності та стійкості інвестиційної діяльності;
- мотиваційну складову – аналіз, деталізація та уточнення мотивів

діяльності та економічних очікувань, якими керуються можливі інвестори при виборі об'єктів вкладення своїх потенційних ресурсів .

Інвестиційний механізм – це частина інвестиційного процесу, що містить у собі інвестиційні об'єкти та суб'єкти. Тому сам механізм не включає в себе об'єкт і суб'єкт інвестиційних відносин.

Специфіка механізму інвестиційного процесу формується завдяки особливостям процесу відтворення економічного та виробничого потенціалу та здійсненню інноваційної діяльності у певних економічних умовах [6].

За допомогою методу інвестування відбувається мобілізація ресурсів з метою їхнього подальшого розміщення у відтворенні основних фондів. На мікрорівні інвестори та держава, управляють інвестиційним процесом. Управління включає в себе процес інвестування та, як наслідок, є необхідною умовою його ефективного здійснення.

Метою інвестиційного механізму, можуть бути досягненням конкретного економічного або соціального ефекту, а якщо розглядати, як технологічна основа інвестування та управління інвестиціями, то вони можуть бути використані як традиційні, або прогресивні досягнення НТП [7].

Взаємопов'язаними та належними умовами реалізації інвестиційної діяльності у ринковій економіці є:

- існування вільних ресурсів (капіталу) у потенційних інвесторів;
- присутність бажання в інвесторів розмістити вільний капітал на потрібних умовах в окремі сектори економіки;
- наявність прибуткових та активно розвиваються секторів економіки;
- існування правових умов, які сприяли б ефективному розміщенню та руху капіталу як у прямому, так і в зворотному напрямках.

Підсумовуючи дану інформацію, можна сказати, що проблема сутності та змісту інвестиційного механізму завжди була предметом дискусії серед фахівців у сфері економіки, управління, фінансів та кредиту.

Таким чином, можна стверджувати, що іноземні інвестиції – це всі цінності як майнові так і інтелектуальні, що вкладаються іноземними

інвесторами для отримання прибутку. Існує досить багато іноземних інвестицій, і перш ніж вибрати той чи інший вид капіталовкладення, інвестор повинен бути впевнений, в те що дана країна, має сприятливий інвестиційний клімат, який можна визначити за рівнем політичної та економічної стабільності всередині країни, розвиток інвестиційної політики, стійкість грошової одиниці.

PFIA — це гнучкий інструмент, який допомагає урядам оцінювати свою інвестиційну політику в десяти сферах, важливих для створення привабливого середовища для інвесторів і підвищення переваг розвитку сільськогосподарських інвестицій.

PFIA, складається з п'яти сфер :

- Земле- та водоволодіння: система землеволодіння та землеустрою; доступ до води та водні права; механізми компенсації та відчуження землі.
- Політика торгівлі сільськогосподарською продукцією: адміністративні, фіскальні чи регуляторні бар'єри для торгівлі сільськогосподарською продукцією по всій країні; заходи підтримки та стимулювання експорту сільськогосподарської продукції; тарифні та нетарифні бар'єри для торгівлі сільськогосподарськими ресурсами та послугами; двосторонні та регіональні торгові угоди, що включають сільське господарство.
- Розвиток інфраструктури, пов'язаної з сільським господарством: розподіл відповідальності за розробку, забезпечення та обслуговування проектів інфраструктури; заходи щодо залучення приватних інвестицій в інфраструктуру; поточний стан і політика підтримки розвитку інфраструктури, пов'язаної з іригацією, транспортом і зберіганням, енергетикою та інформаційно-комунікаційними технологіями.
- Екологічна політика: екологічні виклики в аграрному секторі; існуючі політики та законодавчі інструменти; інституційні механізми реалізації та забезпечення виконання.

1.3 Особливості стимулювання іноземного інвестування в економіку України

Іноземні інвестиції відіграють досить визначну роль у глобалізації економіки країни. Інвестиційна діяльність - це діяльність, спрямована на вкладення інвестицій та здійснення практичних дій для отримання прибутку та досягнення іншого корисного ефекту (соціального). Також інвестиційна діяльність є вигідним процесом як для одержувача інвестицій, так і для інвестора [4].

Завдяки функціям інвестицій можна сформулювати і розділити роль на такі типи:

- регулююча – поширюється як на процеси виробництва і споживання, так і на природні, соціальні та технічні явища і інфраструктуру, тобто вона впливає на всі рівні та сфери життєдіяльності суспільства;
- розподільна – її характер цілком залежить від цільових пріоритетів чи завдань поставлених державою. Відбувається поділ створеного продукту у його грошовій формі між окремими діючими власниками, видами діяльності, рівнями та сферами суспільного виробництва;
- стимулююча - тут інвестування спрямоване на оновлення засобів виробництва, на активізацію його найбільш рухливих та швидкозмінних елементів, а також на розвиток науки та техніки. У такій своїй ролі інвестиції обслуговують розвиток загалом, визначають його темпи зростання та якісні характеристики;
- індикативна – дає можливість контролювати рух до поставленої мети, тобто, виробляти механізми регулювання, які забезпечують рівноважний стан економічної системи [3].

Що ж до способів залучення іноземних вкладень в економіку України, то вони можуть бути такими:

- рекретувати іноземний капітал через створення спільних підприємств

(зокрема за допомогою продажу іноземним інвесторам багато пакетів акцій різних українських акціонерних товариств);

- реєстрація організацій на території України, що повністю належать іноземному капіталу;
- залучення іноземних капіталовкладень на основі угод про розподіл продукції;
- створення вільних економічних зон (ВЕЗ), спрямованих на залучення вкладників у певні регіони країни.

Використання зарубіжних капіталовкладень є об'єктивною необхідністю, викликаною участю економіки нашої країни у міжнародному розподілі праці та переливом капіталів у галузі вільні підприємництва.

Екстроспективні закони світової економіки, інтернаціоналізація та міжнародної міграції капіталу свідчать, що Україна неспроможна перебувати осторонь активного залучення та використання іноземного капіталу. Як показує практика, світове господарство, а також його окремі частини, не мають змоги ефективно функціонувати без переливу капіталу у світовому масштабі. Це є однією з найважливіших відмінних рис міжнародних економічних відносин. Як переконливо доведено світовою економічною наукою, будь-яка розвиваюча країна та яка прагне швидкого зростання національного доходу, вона завжди стикається з труднощами, що не піддаються вирішенню, якщо вона намагається виконати програму капіталовкладень, обмежуючись лише рекрутуванням національних коштів.

Розглянемо, на що сприяють іноземні інвестиції:

- прискоренню економічного та технічного прогресу;
- активізації конкуренції;
- впровадження нових форм управління;
- модернізації та оновлення виробничого апарату;
- розширення експортного потенціалу країни;
- обміну імпорто-замінного виробництва;
- розвитку малого та середнього бізнесу;

- підготовці нових кадрів, які відповідають вимогам сучасної ринкової економіки;
- створення нових робочих місць;
- підвищенню рівня зайнятості;
- зменшення соціальної напруженості.

Існує ще одна досить важлива перевага залучення інвестицій, адже саме інвестиції є основним джерелом утворення капіталу. Ланцюжок капіталоутворення включає в себе: заощадження - інвестиції – накопичення.

Заощадженням є частиною ВВП, яка не прямує на кінцеве споживання товарів та послуг. Тому заощадження, є потенційним джерелом інвестицій, готовим будь-якої миті стати реалізованими заощадженнями, тобто - інвестиціями. Інвестиції ж у реальний капітал, призводять до його безпосереднього зростання, валового. Співвідношення валового накопичення ВВП є нормою валового накопичення. А нормою валового накопичення, є ставлення інвестицій економіки країни до її ВВП. Таким чином, саме норма валового накопичення є показником прогресу, розвитку та модернізації економіки країни.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

2.1 Аналіз стану інвестиційного клімату України

Україна пропонує великий споживчий ринок, високоосвічену та економічно конкурентоспроможну робочу силу та багаті природні ресурси. Обсяг зовнішніх інвестицій, які є необхідними для досягнення розвитку країни, оцінювався у 5-20 млрд на рік, але з огляду на завдані війною збитки ця цифра буде набагато більшою. Рухаючись в напрямку залучення інвестицій, державі необхідно чимало змін в законодавстві. Україна продовжує приймати необхідні закони про права інтелектуальної власності (ПІВ), включаючи патентний закон від 2020 року, який удосконалює охорону прав інтелектуальної власності на винаходи та наближає до патентних конвенцій ЄС відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Проте, незважаючи на високий потенціал України, прямі іноземні інвестиції все ще, на жаль, залишаються низькими. У багатьох країн світу, включаючи і Україну в 2020 році спостерігався чистий відтік інвестицій через пандемію. Потоки прямих іноземних інвестицій в Україну відновились у 2021 році, що приблизно на 65% більше ніж попередній рік. Цьому сприяло ухвалення законів, які надають значні фінансові та операційні стимули компаніям, які здійснюють великі інвестиції в Україну. Вже в наступному 2022 році інвестиційний клімат дуже різко і негативно змінився, через війну в країні. Окрім низки причини низьких інвестицій, іноземні інвестори називають і корупцію, зокрема в судовій системі, що на сьогодні є ключовою проблемою для ведення бізнесу в Україні.

Уряд України намагається вдосконалити законодавство, щоб використати потенціал держави, який має. В кінці березня 2020 року, Рада на

позачерговому засіданні ухвалили закон про скасування десятирічного мораторію на продаж сільськогосподарської землі, що діє з 1 липня 2021 року. Згідно з цим законом діють певні обмеження щодо купівлі землі, юридичним особами забороняється купувати землю сільськогосподарського призначення та ін. Не зважаючи на те, що в Україні надається пріоритет для залучення іноземних інвестицій, законодавчо обмежується доступ іноземців до ринку землі, включаючи сільськогосподарські чи інші стратегічні категорії.

Сприятливий інвестиційний клімат відіграє досить важливу роль у процесі залучення інвестицій та сприяє структурній перебудові економіки, впровадженню інноваційних розробок, удосконаленню та оновленню основних фондів підприємств, покращенню життєвого рівня населення та швидкого економічного зростання держави.

Поняття інвестиційного клімату зокрема трактується у науковій та навчальній літературі. Одні автори показують інвестиційний клімат, як узагальнену характеристику, що це досить складна, соціально-економічна та політична система, що створює умови для ефективної інвестиційної та інноваційної діяльності в країні чи регіоні.

На мій погляд, поняття «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість» взаємопов'язані, але не ототожнені. Інвестиційний клімат виступає фундаментом, і саме від того, який він, залежить чи приваблива територія для інвестора. А отже, саме інвестиційний клімат розкриває інвестиційну привабливість країни (регіону, галузі).

Якщо міра привабливості висока та інвестори зацікавлені в інвестиційному процесі, то це підкреслиться і в ступені інвестиційної активності.

До ключових факторів, які формують інвестиційний клімат країни, можна виділити:

- макроекономічна збалансованість, показники та прогноз інфляції;
- наявність та запаси природних ресурсів, наскільки можливий доступ до них, ступінь монополізації;

- наявність та ступінь доступності об'єктів інфраструктури (автодороги, залізниці, авіалінії, засоби комунікації);

- територіальний розподіл робочої сили та її кваліфікація;

- бар'єри входу ринку, рівень конкуренції, рівень злочинності і корупції.

При аналізі інвестиційного клімату країн використовуються різні методики, які включають дослідження таких факторів як:

- вартість капіталу та пов'язаний з цим курс національної валюти;

- рівень оподаткування, зрозумілість та передбачуваність усієї податкової системи;

- загальний обсяг іноземних інвестицій, як і внутрішня інвестиційна активність, рівень відпливу (припливу) капіталу країни;

Поряд з оцінкою інвестиційного клімату тієї чи іншої країни, не менш важливе значення має і оцінка інвестиційної привабливості. Якщо оцінювати українське економічне середовище, то можна сказати, що воно приваблює, але в той же час і відштовхує. Україна має, досить хороше географічне положення, також багаті природні ресурси та робочу силу, це і робить її заманливим інвестиційним середовищем.

У рейтингу Doing Business, складеному Світовим банком, інвестиційний клімат України у 2021 році заслужив 64 місце зі 190 країн. Крім того, експерти відзначають також прагнення покращити економічну ситуацію, оскільки Україна посідає друге місце за показниками покращення бізнес-клімату за останні 10 років. За індексом ефективності прямих іноземних інвестицій типу “грінфілд” (Greenfield FDI Performance Index) – у 2021 році Україна посіла 34 місце і увійшла в ТОП-50.

Аналізуючи макроекономічні показники ВВП України за 2021 рік було більшим за 190 млрд. дол. У січні – жовтні цього ж року, за даними НБУ, іноземні інвестори інвестували в Україну 5,5 млрд. дол. – це абсолютно рекордна сума за останні дев'ять років. На український ринок націлювались нові великі компанії з таких країн як Казахстан, Грузія, Азейбарджан і тд.

Найбільш привабливими секторами щодо залучення іноземних інвестицій були ІТ, сільське господарство та енергетика.

У 2021 році Україна підвищила інвестиційну активність з-за кордону. Вперше за останні 16 років було продано об'єкт великої приватизації – консорціум компаній UDP, а також A-Development придбали київський завод «Більшовик», заплативши за нього близько 53 млн. дол. У 2019-му айзербаджанська компанія NEQSOL викупила в російської МТС український Vodafone за 848 млн. дол., а у 2021-му – телеком-оператора Vega і розпочав угоду з купівлі «Івано-Франківськцементу».

Українському ринку за підтримки іноземних інвесторів вже довірилися десятки світових гігантів. Компанії в Україні також продовжують розвиватися, що відкриває можливості для інвестицій у місцевий бізнес. Серед іноземних компаній, які працюють в українському бізнес-просторі, варто відзначити:

- Bayer – бренд побудував завод з переробки насіння вартістю 200 мільйонів доларів США;
- Cargill – зерновий термінал вартістю 150 000 000 доларів США забезпечує сучасне та надійне зберігання сировини;
- Jabil – виробник електроніки вже побудував другий завод за 16 мільйонів доларів.

Також на український ринок проникає все більше учасників з різних галузей – такі світові гіганти, як General Electric, IKEA, H&M, Ryanair, Decathlon. Ці та багато інших брендів довірили українській економіці. Інвестиційний клімат в Україні зі зростаючим попитом на іноземну продукцію приваблює й інших іноземних інвесторів, зацікавлених у розвиненій інфраструктурі країни та підтримці розвитку бізнесу.

Для інвесторів цікаві, насамперед, сектори, де продукція може бути конкурентною на світових ринках. В Україні визначено 10 галузей, які мають значний інвестиційний потенціал:

- оборонно-промисловий комплекс (\$43 млрд інвестиційного потенціалу);
- металургія (\$26 млрд інвестиційного потенціалу);

- енергетика (\$177 млрд інвестиційного потенціалу);
- природні ресурси (\$5,6 млрд інвестиційного потенціалу). В Україні значні запаси мінеральних ресурсів, природний газ, марганець, сіль, нафта, залізна руда, тощо;
- агропромисловий сектор (34 млрд дол. інвестиційного потенціалу);
- логістика та інфраструктура (123 млрд дол. інвестиційного потенціалу);
- промисловість (16 млрд доларів інвестиційного потенціалу);
- деревообробка, виробництво меблів (5 млрд дол. інвестиційного потенціалу);
- фармацевтика (19 млрд дол. інвестиційного потенціалу). Ця галузь є лідером серед інвестицій, оскільки українські фармацевтичні компанії відповідають міжнародним стандартам;
- інноваційні технології (11 млрд дол. інвестиційного потенціалу).

Варто зазначити, що в Україні більше випускників із технологічним ступенем освіти, ніж в будь-якій іншій європейській країні. Саме сектор ІТ зазнав найменших втрат від війни — зберіг 95% обсягів контрактів.

На сьогодні інвестиційний клімат України є одним з найнижчих у Європі, головним негативним фактором впливу на рівень інвестиційної привабливості України – є повномасштабна війна. Якщо розглянути стан інвестиційного клімату, до війни то можна побачити, що за останні роки Україна досить суттєво покращила стан інвестиційного клімату. Завдяки ухваленню Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» затверджено наприкінці 2022 року. Цей Закон дає законодавче підґрунтя для залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій в економіку України, також утворення нових робочих місць, розвиток регіонів та підвищення конкурентноспроможності української економіки. Зрештою, цей Закон ще не проявив себе в довгостроковій перспективі, так як з 24 лютого 2022 року Україна живе воєнною реальністю, де інвестиції перемістились на інший план.

Але попри війну, 99% компанії Асоціації планують надалі продовжувати працювати на ринку України у 20223 році, а 63% збираються інвестувати в економіку України і нехай у воєнний час. Разом з тим тільки 17% вважають, що новим інвесторам буде вигідно вкладати кошти в економіку України.

В планах інвестицій в економіку України на 2023 рік, насамперед це підтримка власного бізнесу, тобто в податки, логістику, енергоефективність, заробітні плати, сталий розвиток. Передусім найбільш поширенішими сферами для інвестицій є агро промисловість, ІТ-технології, фармацевтика, транспорт та Fast Moving Consumer Goods. Також в даній ситуації, виникають ті підприємці, які мають в планах інвестувати у військову та оборонну сфери.

Повномасштабна військова агресія Російської Федерації проти України продовжує провадити деякі фактори, які негативно впливають на інвестиційний клімат, такі як, атака на енергосистему України та корупція. Серед небагатьох позитивних змін лідери бізнесу високо оцінили надання Україні статусу кандидата в ЄС, скасування мит і квот на український експорт і «безвізове судноплавство» з ЄС. Також, про'являється пом'якшення негативної оцінки інвестиційного клімату, здебільшого через більш оптимістичні очікування бізнесу на наступні шість місяців. Але ситуація так і залишається надзвичайно складною, більшість компаній знайшли баланс, де вони можуть принаймні забезпечити безперервність роботи і в кращому випадку прибутковість і зростання.

Якщо порівняти стан інвестиційної привабливості України в 2019 році, коли була активна фаза COVID-19 то саме тоді індекс знижувався до 2,4 балів, а за часів Євромайдану – до 1,8 балів, що до тепер є найнижчим показником за увесь час дослідження. Відразу після Революції гідності Індекс виявив досить хороший стрибок і наступне його зростання, тому з більшою впевненістю можна сподуватись на подібну динаміку по завершенню повномасштабної війни.

Трансформаційні процеси в економіці, з одного боку, є складовою ринкових перетворень господарської системи, а з іншого - є підґрунтям

економічного розвитку і зростання добробуту населення. Головну роль в успішній трансформації має становлення ефективних механізмів капіталоутворення та інвестування, які визначають можливості формування та акумуляції ресурсів для фінансування реального сектору економіки. Певні умови залучення та доступність капіталу для інвестицій відіграють важливе значення для економічного відтворення. [1]

Головними напрямками державної політики, які впливатимуть на різні процеси активізації залучення інвестицій в економічний процес в Україні, та зростання показників інвестиційних домовленостей, можна віднести наступне:

- природно-ресурсний потенціал; наявність кваліфікованих робочих кадрів, які швидко пристосовуються до новітніх технологій виробництва; дешева робоча сила;
- сусідство з країнами ЄС;
- багато перспективних галузей, зазначених вище;
- велика кількість інноваційних бізнес-ідей та проектів;
- позитивні дії в розвитку та вдосконаленні соціально-економічної клімату щодо залучення інвестицій, швидка адаптованість до зовнішніх факторів, ризиків, світових шоків [2].

Для аналізу впливу геополітичної ситуації на ринок інвестицій в Україну, потрібно розглянути обсяги та динаміку залучення іноземних інвестицій за останні 10. Проявлено численні коливання в кількості інвестицій. Затримка розвитку економіки, показує найбільш значний спад надходжень у 2014 році, в даний період інвестиції скоротились майже в 2 рази. (рис.1)

Такі зміни пов'язані з нестабільною геополітичною ситуацією, спричиненні повномасштабною військовою агресією Російської Федерації насамперед на східній частині України та анексією півострова Крим у 2014 році, також пандемією COVID-19 у 2020 році. Із-за пандемії, було введено карантин та різні обмеження щонайменше 40% бізнесу, що залишилися

діючими, перейшли до інтернет простору і підприємства України не стали в цьому виключенням.

Втрати України в результаті повномасштабної війни та інших подій цього року поки, що важко спрогнозувати. За минулими підрахунками Міністерства економіки станом на середину 2022 року прямі одноразові втрати складають 565 млрд дол. США, з яких 119 млрд дол. США належать інфраструктурі та 91 млрд дол. США – на втрати цивільних об'єктів. Через війну в Україні, держава недоотримала млрд дол. США капітальних інвестицій [3].

Однак варто відзначити, що інвестиції з-за кордону направлені у розвинені сфери економічної діяльності (рис. 2.1). Найбільша кількість капітальних інвестицій в 2021 році припадає на промисловість – 51552,9 млн. грн., наслідком цього є те, що в Україні сконцентрована велика кількість підприємств переробної та видобувної промисловості і ефектом масштабу, а не реальною привабливістю галузі для інвесторів. Оптова та роздрібна торгівля складають - 11873,1 млн. грн. Інформації та телекомунікації належить – 7819,4 млн. грн. капітальних інвестицій, це обумовлено тим, що ми живемо у сучасному суспільстві де зконцентрована увага до технологічного прогресу.

Інформаційні та телекомунікаційні технології мають вагомий вплив на зміни, які відбуваються в соціально-економічній структурі суспільства. Саме завдяки використанню інформаційних та телекомунікаційних технологій відбувається взаємодія держави, суспільства та особистості.

Рис. 2.1 – Структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності станом на 2021 рік (млн. грн.)

Джерело: складено автором на основі [2]

Основний притік іноземних інвестицій у економіку України припадає на такі основні країни: Кіпр – 9691,6 млн. дол.США, Нідерланди – 5753,9 млн. дол.США, Віргінські Острови – 1766,5 млн. дол. США, Німеччина – 1606,6 млн. дол.США, Швейцарія – 1467,3 млн. дол. США (рис. 2.2).

За останні роки головні країни-інвестори не змінюються, хоча до них і приєднуються нові. Вони діляться на чотири великі групи:

- економічно розвиненні країни та країни, що розвиваються (Німеччина);
- країни з режимом низького коефіцієнта оподаткування (Нідерланди, Велика Британія, Швейцарія);
- офшорні зони (Кіпр, Віргінські Острови на які припадає найбільша кількість інвестицій, але здебільшого капітал з цих країн українського походження. Цей капітал був виведений з країни незаконним способом і тепер повертається для підтримки великого національного бізнесу.

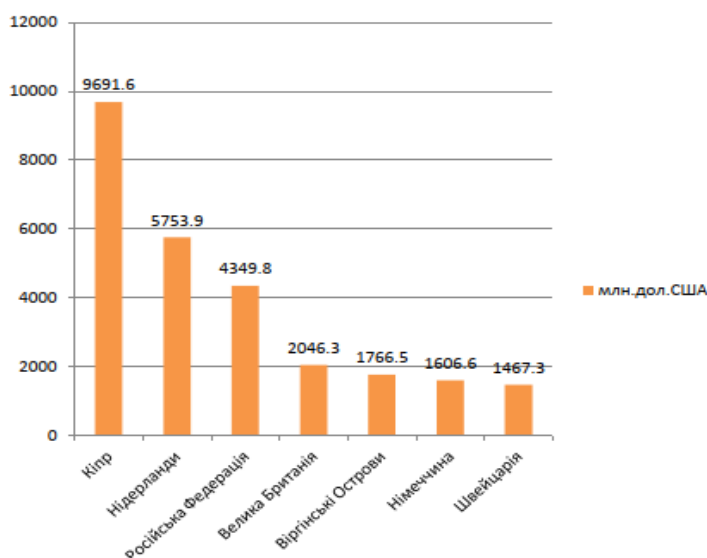

Рисунок 2.2 – Розподіл іноземних інвестицій в національну економіку за країнами інвесторами станом на 2019 р., млн. дол.

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Інструментами реагування у ситуації, що сталась в Україні, стали:

- створення податкових пільг;
- утворення різноманітних програм переміщення бізнесу із регіонів, які постраждали через військові дії, у більш безпечні регіони держави;
- замороження кредитних виплат та іпотек;
- надання безвідсоткових позик та субсидій сільськогосподарським підприємствам на посівну компанію. Уряд надав гарантії за кредитами аграріям за програмою «5-7-9%», однак вузьким місцем цієї програми лишається швидкість її реалізації;
- фінансова допомога тимчасово переселеним особам.

За даними Світового Банку, якщо активні бойові дії на території України скоро не завершаться та не здійсниться експорт зернових культур, то за підсумками 2022 року Україна може отримати падіння ВВП на рівні 45%. Так як, на сьогоднішній день доступ України до світових фінансових ринків закритий, фінансування бюджету та підтримка міжнародних резервів можливі завдяки фінансовій допомозі країн-партнерів [4].

Аналіз тенденцій залучення іноземних інвестицій в Україну, починаючи з 2010 р., показує, що їх обсяг все ще залишається незначним, це зображено в таблиці 3.2 [2].

Таблиця 3.2 – Аналіз тенденцій залучення іноземних інвестицій в Україну з 2010 року

Роки	Загальний капітал нерезидентів (млн дол)	Швидкість зростання до попереднього року, %	Темпи зростання до 2010р.
2010	21607,3	136,7	-
2011	29542,7	120,6	1,4
2012	35616,4	109,5	1,6
2013	3899,2	116,4	1,8
2014	53704,0	75,8	2,4
2015	51705,3	88,8	2,5
2016	48197,6	103,9	2,1
2017	45370,0	106,2	2,2
2018	40725,4	107,3	1,9
2019	36154,5	103,4	1,7
2020	37325,0	103,2	1,7

Джерело: складено автором на основі [18]

Станом на 1 січня 2020 року обсяг інвестицій, залучених з початку надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України, склав \$37325,0 млн при показнику на душу населення \$876,5. У 2019 році іноземні інвестори вклали в національну економіку України \$36154,5 млн прямих інвестицій. Сума збільшення капіталу за цей період становить \$170,5 млн.

Розглядаючи дану ситуацію, можна сказати, що для стабілізації економіки та її відновлення після війни, зі сторони держави потрібно запровадити заходи, які спрямовані на створення додаткових робочих місць,

також стримування темпів інфляції та залучення фінансових ресурсів закордонного бізнесу. На мою думку, результативними будуть заходи, спрямовані на:

- утворення нових та оновлення існуючих підприємств, діяльність яких пов'язана із критичною інфраструктурою;
- розвиток перспективних галузей економіки, таких як промисловість, ІТ-технології, медицина тощо;
- оптимізація оподаткування для вітчизняного та бізнесу з іноземним капіталом.

Аналізуючи динаміку капітальних інвестицій у національну економіку з 2014 по 2021 рр., ми бачимо таку тенденцію, що у 2014 р. вони становили – 192,9 млрд. грн., а вже у 2015 спостерігалось зменшення інвестицій у національну економіку і лише починаючи з 2017 року вони зросли до – 293,7 млрд. грн., у наступні періоди капітальне інвестування поступово спадало і лише у 2021 році досягли максимального значення - 326,2 млрд. грн. (рис.2.3).

«Токсичність» російських виробників та поглиблення геополітичного протистояння США та Китаю ставлять під сумнів надійність традиційних ланцюжків постачання деяких видів стратегічно важливої сировини для високотехнологічної промисловості. Аналізуючи це може зрости інтерес західних компаній до створення альтернативного джерела постачання з урахуванням можливостей України.

Рисунок 2.3 – Розміри інвестицій в економіку України протягом 2014-2021 років, млрд. грн.

Джерело: побудована автором на основі [5]

Зробивши аналіз даної діаграми, можемо звернути увагу на те, що найбільшу частку у фінансуванні і освоєнні капітальних вкладень в Україні було здійснено за рахунок власних коштів підприємств та організацій – 69,4%, а на другому та третьому місцях - кошти населення на будівництво житла – 8,9% і кредити банків та інші позики – 7,1%. Фінансування за рахунок державного та місцевих бюджетів в загальному становить 9,4 %, це говорить про те, що існує низька підтримка державою інвестиційної активності підприємств України і відсутність суттєвих ефективних зрушень в державній інвестиційній політиці у порівнянні з попередніми роками. Зупинимось більш детально на визначенні іноземного інвестування для інвестиційної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання.

Існує досить велика кількість економічних рейтингів, які добре характеризують інвестиційну привабливість України за період 2017-2020 рр. Додаток Б [47].

Загальний обсяг отриманих та освоєних капітальних інвестицій отриманих за рахунок іноземних інвесторів згідно з даними, наведеними на (рис. 2.4) також, як і освоєння підприємствами капітальних інвестицій за рахунок державного та місцевих бюджетів, є малим. Ця частка в загальній сумі освоєних капітальних вкладень складає всього 2,9%. Оскільки освоєння цих інвестицій є прямим результатом інвестування зробленого включаючи попередній рік. Цей досить незначний відсоток іноземного інвестування включає галузі металургійного виробництва, харчової промисловості та виробництво гумових і пластмасових виробів. Збільшення обсягів фінансування і освоєння капітальних вкладень переважно саме в такі галузі дозволяє зробити висновок про структурну незбалансованість господарського комплексу в Україні, оскільки відсутня активна необхідна інвестиційна діяльність у високотехнологічні галузі такі як мікроелектроніка, нанотехнології, фармацевтика, біотехнології тощо[8].

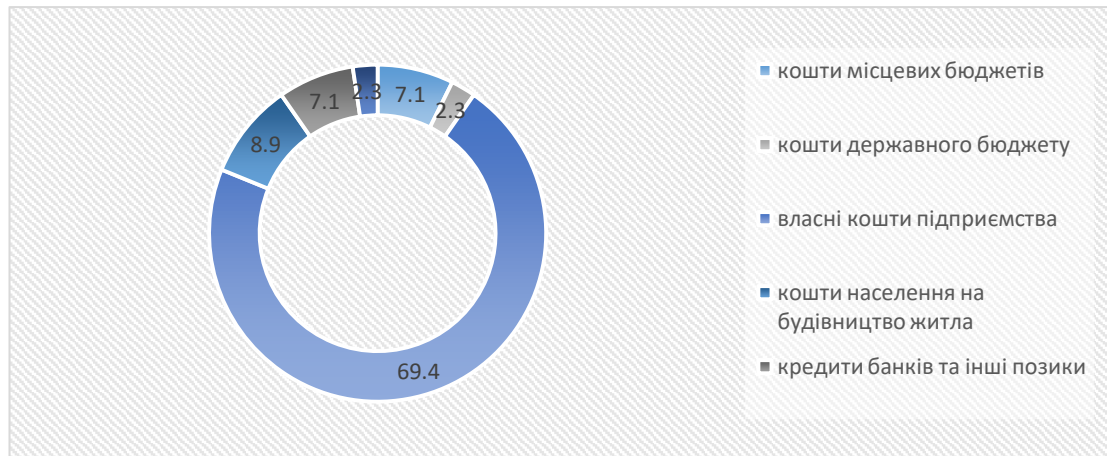

Рисунок 2.4 – Структура іноземних інвестицій за джерелами фінансування 2021 рік, %

Джерело: побудована автором на основі [8]

Загальними інструментами щодо відновлення країн після повномасштабної війни є:

- створення нових робочих місць;
- розвиток експорту;
- впливання зовнішніх фінансових ресурсів.

В Україні найбільшу популярність в оцінці інвестиційного клімату здобули такі складові: отримання кредитів, виконання зобов'язень по контракту, та започаткування бізнесу. Також, є несприятливі складові, такі як: податки, дозвіл на будівництво, реєстрація власності та банкрутство.

У разі досягнення мирних домовленостей ВВП України стрімко зростатиме в найближчі кілька років. Україна хотіла б мати тісніші зв'язки з ЄС і досягти швидкого прогресу у відбудові країни. Багато європейських країн вже пообіцяли Україні допомогу у відбудові. Україна сподівається на перезапуск плану Маршалла. Якщо це станеться, Україна та українська економіка розвиватимуться дуже швидко, а це, у свою чергу, означає необмежені можливості для інвесторів:

- харчова промисловість
- Сільське господарство
- Легка промисловість

- IT-індустрія
- промисловість автопостачання
- будівельна галузь

На даний момент найбільшим викликом є ведення господарської діяльності в умовах воєнного стану. Велика кількість компаній та їхніх співробітників повернулися в Україну. Тим не менш, безпека співробітників є пріоритетним завданням для кожної компанії, але водночас і дуже великим викликом. Багато компаній перенесли свої промислові підприємства на Західну Україну. Деяким компаніям довелося б взагалі припинити виробництво. Все це передбачає велику кількість матеріально-технічного забезпечення, яке непросто реалізувати.

Зробивши аналіз показників, які впливають на стан інвестиційного клімату в країні, для ефективної післявоєнної відбудови країни потрібно вирішити чотири базові проблеми, які є підґрунтям для майбутньої економіки країни:

- зміна системи управління;
- повернення населення (демографічне вирівнювання);
- зміна підходів до зовнішньої політики;
- побудова нової економічної моделі, заснованої на економіці 21 століття, а не на принципах радянської економічної моделі, яку ми отримали в 1991 році.

2.2 Оцінка ефективності залучення іноземних інвестицій в Україну

Насправді у будь-яких інвестицій розвинутої країни, є як позитивні, так і негативні соціально-економічні наслідки. Характер індукованого інвестиціями розвитку (якщо воно є) багато в чому визначається типом самих інвестицій. Таким чином, для зведення висновків різних дослідників в єдину картину, сукупність прямих іноземних інвестицій потребує підрозділу на

дрібніші групи та виділення характерних позитивних та негативних ефектів економічного розвитку для кожної з них. Для цього пропонуються наступні пункти класифікації:

- 1) *Форма вкладення.* Інакше висловлюючись, є інвестиції портфельними та прямими (з підрозділом останніх на інвестиції у нове виробництво та поглинання). У разі портфельних інвестицій у чистому вигляді зазвичай не слідують значних наслідків для суспільства, крім політичних (збільшується частка власності іноземних економічних агентів). Хоча в роботі Дж. Арнольда і Б. Джаворчик на підставі статистичних даних і було показано, що перехід власності до транснаціональної компанії в більшості випадків збільшує загальну продуктивність праці, єдиний позитивний ефект прямих інвестицій, який в даному випадку однозначно може позначитися на розвитку – це технологічний обмін. Інші існуючі позитивні ефекти безпосередньо пов'язані з інвестиціями в нове виробництво і передбачити можливість їхнього прояву завдяки певній політиці портфельних інвесторів або компаній, що поглинають, неможливо. Негативними наслідками поглинання можна відзначити зниження зайнятості через скорочення штатів і трансформацію конкурентного середовища у бік монополії. Оскільки головною метою цього дослідження є вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток, то надалі переважно розглядатимуться прямі інвестиції у нове виробництво.
- 2) *Стадія та галузь виробництва.* З того, в яку саме галузь виробництва йде інвестування, можна дійти невтішного висновку про зміни конкурентного середовища у даній галузі, і навіть про можливість технологічного обміну. Конкурентне середовище в результаті входу іноземної компанії може стати як більш вільним, так і більш монополізованим. Технологічний обмін тим паче ефективніший, аніж більше розвинене виробництво цієї галузі. Крім того, важливим є

підрозділ інвестицій на вертикальні та горизонтальні, а в рамках вертикальних – підрозділ зі стадій виробництва. Такий поділ надає вирішальний вплив при подальшому прийнятті рішень державними структурами, оскільки розвиток певних стадій виробництва може вести, як до позитивного ефекту у вигляді розвитку вертикально пов'язаних з ними стадій та інфраструктури, так і негативного ефекту у вигляді непропорційного розвитку галузей економіки.

- 3) *Орієнтація на зовнішній чи внутрішній ринок.* Це найважливіший параметр, що визначає структуру національної економіки та групу непрямих загальноекономічних ефектів іноземних інвестицій. Наприклад, орієнтація на внутрішній ринок, крім створення робочих місць, також може насичувати його певною продукцією, замінюючи імпорт та збільшуючи ВВП. У той же час поява великих виробників, орієнтованих на внутрішній ринок, сильно трансформує конкурентне середовище (середовище може стати як конкурентнішим, так і більш монополізованим за рахунок усунення конкурентів). Як правило, для невеликих (щодо ринків розвинених країн) внутрішніх ринків країн, що розвиваються, можливий сценарій монополізації ринку транснаціональної компанії, що входить на нього. Орієнтація інвестицій на виробництво для зовнішнього ринку може, як показав досвід ряду країн, що розвиваються, перерости в експлуатацію їх трудових і природних ресурсів заради розвитку галузей економіки, безперспективних для внутрішніх потреб даних країн. Так, наприклад, понад 80% іноземних інвестицій в Африканські країни у 1970-1980 роках. було направлено в нафтовидобувний сектор. Тобто в даному випадку одним із негативних ефектів є утворення диспропорції у розвитку галузей національної економіки. Серед потенційних позитивних ефектів таких інвестиційних процесів (інвестиції в нове виробництво, створюване для експорту) слід відзначити технологічний обмін (оскільки країни можуть стати

акцепторами технологій, що недостатньо розвиваються за рахунок внутрішніх джерел), зростання зайнятості та зростання оподаткованих надходжень.

- 4) *Відносний масштаб інвестиційних процесів.* Насправді, ця величина носить якісний характер, тому не так важливий спосіб її визначення та номінальне значення, скільки сприйняття її економічними агентами всередині країни. Цей параметр може бути визначений ставленням іноземного капіталу, задіяного в інвестиційному процесі, до державного бюджету (або ВВП) країни. Також, відносний масштаб може бути виражений, як ставлення кількості зайнятих у транснаціональної компанії, до загальної кількості працездатного населення в регіоні.

Цей аспект зазвичай залишається поза розглядом стандартних моделей, проте він набуває особливої важливості при розгляді макроекономічних наслідків іноземних інвестицій та стратегій прийняття рішень державними органами. Оскільки, взагалі кажучи, якщо в масштабах економіки цей процес є незначним (або потенційний, прогнозований обсяг інвестицій незначний), то не слід робити будь-яких дій з боку держави, оскільки вони можуть лише створити дисбаланс у функціонування економічної системи. Якщо масштаб інвестиційних процесів відносно великий, то можливим є прояв низки негативних екстерналій, таких як зростання диференціації доходів, непропорційний розвиток галузей економіки та ризик втрати державними органами політичної незалежності.

Класифікуючи іноземні інвестиції за наведеними вище чотирма ознаками, можна спробувати визначити, які позитивні та негативні ефекти економічного розвитку виявлять себе в тому чи іншому випадку. Для кожного з ефектів далі доцільно навести способи його кількісної оцінки та дати ряд рекомендацій щодо найбільш повного використання його позитивних проявів та мінімізації негативних.

Якщо обмежити область розгляду інвестиціями тільки в нове виробництво (тобто однозначно класифікувавши інвестиційний процес за першим пунктом), то аналіз теоретичних досліджень дозволяє виділити ряд ефектів, прояв яких можливий незалежно від трьох пунктів класифікації, що залишилися. Так виділяються такі позитивні ефекти прямих іноземних інвестицій як: створення нових робочих місць, зростання кількості висококваліфікованих кадрів, зростання зарплати окремих галузях.

Дані явища, очевидно, можуть супроводжувати будь-яке новостворене виробництво. Крім того, виділяється низка негативних ефектів інвестицій у нове виробництво – це зростання диференціації доходів, а також нераціональне природокористування та погіршення екології.

Частина соціально-економічних ефектів іноземних інвестицій була розглянута вище – це ефекти, що трансформують економічне середовище та суспільні відносини, або ефекти економічного розвитку. До позитивних ефектів економічного розвитку, таким чином, можна віднести такі:

- створення нових робочих місць;
- розвиток інфраструктури;
- технологічний обмін;
- зростання кількості висококваліфікованих кадрів;
- зростання заробітної плати в окремих галузях;
- заміщення імпорту;
- розвиток суміжних галузей;

Крім позитивних, були виділені також негативні ефекти економічного розвитку:

- зростання диференціації доходів;
- монополізація внутрішнього ринку;
- утворення диспропорції у розвитку галузей національної економіки;
- нераціональне природокористування та погіршення екології;
- втрата економічної та політичної незалежності.

Залучення іноземних інвестицій займає важливе місце серед чинників розвитку ринкових відносин України. Хоча частка зарубіжних капіталовкладень і становить лише кілька відсотків від ВВП, але їх значення набагато вище за значення внутрішніх інвестицій. Однак, не варто забувати, що приплив іноземних інвестицій сприяє вирішенню одних проблем і водночас створює чи загострює інші.

В Україні відзначається вузькість ринку збуту продукції, як і в деяких країнах, що не відповідає його виробничим можливостям, а також надзвичайно повільне розширення, яке призводить до недостатності прибутку для закупівлі додаткових засобів виробництва [6].

Спосіб вирішення цієї проблеми служить збільшення сукупного попиту, тобто зростання та вдосконалення виробництва, що є як джерелом пропозиції товарів та послуг, так і ринком збуту засобів виробництва для постачальників. Створення за допомогою закордонного капіталу ефективно функціонуючих підприємств може збільшити сукупну ємність ринку товарів, послуг та робочої сили та цим сприяти зростанню економіки.

Країнам з низьким та середнім рівнем міжнародної конкурентоспроможності виробництва, доводиться штучно створювати для імпортних товарів на внутрішньому ринку приблизно однакову конкурентоспроможність з вітчизняними товарами завдяки кількісним обмеженням імпорту та ввізним митам.

Ще одна значима сторона наслідків залучення іноземного капіталу – вплив на процеси інфляції. Закордонне капіталовкладення починається з надання певних коштів або позик, які використовуються нерезидентами з метою придбання цінних паперів, будівництва нових або купівлю існуючих підприємств, що діють у приймаючій країні. Здавалося б, закордонний грошовий приплив розширює сукупні обсяги грошової маси у сфері обігу та посилює інфляцію. Насправді імпорт капіталу в грошовій формі більшою мірою збільшує не грошову масу в обігу, а пропозицію товарів і послуг.

Проте іноземні інвестиції суттєво стримують темпи економічного розвитку. Це відбувається в тих випадках, коли фірми-нерезиденти, які конкурують на товарному ринку з національними компаніями, скуповують організації для усунення конкурентів, тобто монополізують даний ринок, внаслідок цього відбувається стримування економічного розвитку. Іноземні інвестиції часто для заподіяння шкоди національній безпеці приймаючої країни використовують обмеження її суверенітету. Саме тому і поширена недовіра, а іноді й вороже ставлення деяких держав до імпорту капіталу.

Кожна окрема країна має законодавчо закріплений перелік заборонених для закордонного інвестування видів діяльності. Це зроблено з метою забезпечення захисту державної таємниці та стратегічних інтересів країни, а також недопущення вибуху національної безпеки та оборони країни. Держава повинна забезпечувати всіма можливими способами та засобами захист своєї безпеки, обороноздатності, економічної незалежності, морального здоров'я та життя людей, охорони природних та культурних цінностей, а також довкілля.

Однією з головних загроз, пов'язаних з великим припливом іноземних інвестицій, є зменшення внутрішніх накопичень та підміна зусиль щодо мобілізації внутрішніх коштів на інвестиційні цілі [4]. Згубний вплив таких наслідків зростає, коли інвестори вилучають свої кошти у періоди фінансової нестійкості.

Актуальність використання та важливість іноземних інвестицій в економіці України очевидна. Це викликано прагненням країни до підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, відкритості економіки, завоювання довіри на світовому ринку, участі у міжнародному фінансовому обміні, а також зумовлено міжнародним поділом праці, розвитком міжнародних зв'язків та глобалізацією національних економік у світовому господарстві.

Зарубіжні капіталовкладення сприяють збільшенню реальних активів, суттєвому форсуванню економічного та технічного прогресу, поживленню конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, розширенню

експортного потенціалу країни, впровадженню нових форм управління та високої культури бізнесу, розвитку малого та середнього бізнесу, оновленню та модернізації виробничого апарату, створенню нових робочих місць та підготовці кадрів, що відповідають їх вимогам, внаслідок цього підвищення рівня зайнятості населення та зняття соціальної напруги, а також вирішення проблем реформування економіки.

Мобілізація та ефективне застосування в Україні зарубіжних матеріальних і фінансових коштів, і навіть передової техніки і технології є умовою сталого функціонування та розвитку економіки нашої країни. Динаміка ж іноземних інвестицій стає підтвердженням реального прогресу, якої відбувається в Україні щодо інвестицій.

Однак зростання привабливості українського ринку та розширення можливості залучення інвестицій не означають, що іноземний капітал стало легко отримати. Ключові проблеми, що заважають інвестуванню в економіку України як для зарубіжних, так і для вітчизняних інвесторів, залишаються незмінними: інвестиційний клімат, невизначеність, а також ризики збереження низького темпу економічного зростання.

Розвиток і ріст національної економіки країни практично неможливий без активізації інвестиційної діяльності підприємств, які б на довгий термін вкладали кошти, забезпечуючи таким чином стабільність розвитку основних складових господарства. Аналізуючи економічний потенціал України та недостатню залученість внутрішніх інвестицій, завданням інститутів влади є створення необхідних умов для того, щоб сформувати сприятливий інвестиційний клімат.

Правове регулювання інвестиційної діяльності в державі перебуває на низькому рівні, через що знижуються іноземні потоки інвестицій в економіку України. Для подолання кризи сприятиме підвищення активізації розвитку інвестиційного клімату.

Інвестиційну діяльність можна розглядати з двох сторін. У широкому розумінні, інвестиційна діяльність – це та діяльність, яка пов'язана із

вкладенням грошових активів в об'єкти інвестування з метою одержання прибутку. У вузькому ж розумінні інвестиційна діяльність, власне інвестування визначається як процес перетворення інвестиційних ресурсів у вкладення [6].

Основними причинами зниження активності інвестиційної діяльності в Україні є [7].:

- слабо розвинута правово-законодавча база;
- несприятливий інвестиційний клімат;
- слабо розвинений інвестиційний ринок;
- відсутність чітких та ефективних стратегій уряду на рахунок залучення інвестицій;
- постійний податковий та адміністративний тиск на підприємництва;
- нестабільність роботи фінансової системи країни;
- корупція в органах державної влади;

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ СТИМУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

3.1 Проблеми стимулювання та залучення іноземних інвестицій в економіку України

Іноземні інвестиції є надзвичайно важливими у процесі становлення та розвитку національної економіки, і Україна не є винятком. Власних інвестиційних ресурсів значною мірою бракує. З огляду на останні події в країні – такі як політичні та економічні потрясіння, військові дії на Сході та анексія Криму – інвестиційна активність в Україні знизилася. Відтік іноземного капіталу з українського ринку та згорання багатьох інвестиційних проектів також стали невтішною реальністю сьогодення.

Існує досить багато проблем, однією з основних проблем залучення іноземних інвестицій в Україну є низький рівень розвитку інфраструктури ринку міжнародного бізнесу в поєднанні з недосконалістю законодавства у сфері інвестиційної діяльності. Для стимулювання іноземної інвестиційної діяльності в цій країні абсолютно необхідно розробити інвестиційну політику з більш конкретним і прозорим механізмом реалізації як на місцевому, так і на державному рівнях.

Серед інших невизначностей та ризиків, які впливають на процес формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні, є:

- нестабільність поточної економічної ситуації та проблеми законодавства в економічній сфері;
- недостатність і недостовірність наданої інформації про стан об'єктів інвестування;
- виробничо-технічні ризики;
- зовнішньоекономічні ризики;

- невизначеність інтересів, моделей поведінки та цілей учасників інвестиційних процесів;
- коливання ринкової інфраструктури, валютних курсів і цін.

Мирний шлях здобуття незалежності, глибоке історичне коріння державності України, а також законний і демократичний характер перших законодавчих актів новоствореної держави були, мабуть, головними чинниками, які спонукали понад сотню іноземних народів до визнати незалежність України невдовзі після її проголошення.

Провідні економіки світу вітали появу нової орієнтованої на демократію європейської держави з величезною територією, 52-мільйонним населенням, багатими природними, виробничими та трудовими ресурсами, і, що найважливіше, з незайманою, а отже, поки що необмеженою, розширення ринку та інвестиційні можливості.

Хоча було зроблено багато застережень стосовно того, що Україна протягом десятиліть була частиною радянської системи, а також щодо її сильної залежності від Росії та тісних зв'язків з нею, оптимістичні очікування щодо України переважали, особливо під час політичних та економічних реформ на новому Сході. Європейські демократії принесли перші позитивні результати.

Для України на той час це означало значні обсяги технічної та фінансової допомоги з боку західних країн для підтримки України в перехідний період, присутність іноземних експертів і консультантів, які досліджували різні аспекти потенціалу країни, перші спроби інвестування в економіку України та зайняття численних вільних ніш на українському ринку. Звичайно, все це, а також обіцянки щодо більш тісного партнерства та збільшення допомоги, були зроблені в обмін на низку певних зобов'язань з боку українського Уряду, зобов'язань, які мають бути виконані у встановлений термін.

Окрім впливу інвестиційних ризиків на обсяги іноземних інвестицій, які надходять в Україну, такі суми завжди сильно залежали від відносин України з глобальними фінансовими та кредитними установами, такими як Міжнародний валютний фонд, Європейський банк реконструкції та розвитку та Світовий банк.

Міжнародний валютний фонд допомагає Україні, надаючи кредитну підтримку в рамках програми розширеного фінансування (EFF) за умови виконання Україною зобов'язань щодо проведення економічних реформ, включаючи, зокрема, конвертацію ОВДП, прискорення процесів приватизації та підвищення їх прозорості, дерегуляцію ринку. та ін. Станом на 3 травня 1999 р. Україна була надано 485 мільйонів доларів США в рамках EFF11 із зобов'язанням МВФ надати загальну суму 2,6 мільярда доларів США протягом наступних трьох років [36].

Наразі Міжнародний валютний фонд не висловив задоволення реформами, проведеними Україною, які зазвичай складаються з обіцянок реформ з боку українського уряду, без реальних досягнень, які могли б пожвавити економічний розвиток країни. Це означає, що для подальшої фінансової допомоги Україна має переконати МВФ та інші міжнародні фінансові інституції у незворотності та розширенні процесів реформ.

Європейський банк реконструкції та розвитку та Світовий банк співпрацюють з Україною подібним чином, надаючи фінансування та позики українським підприємствам. Наприклад, ЄБРР створив кредитну лінію для малого та середнього бізнесу, яка дозволяє малим і середнім підприємствам в Україні отримувати кредити через українські комерційні банки за цілком прийнятними процентними ставками.

Вирішити проблему інвестиційних ризиків неможливо без розроблення та проведення комплексу заходів у сферах, пов'язаних з інвестиційною діяльністю, а також без узгодженої єдиної політики. Для досягнення таких

єдиних дій в рамках єдиної стратегії по всій країні необхідно створити стабільну та розвинену правову базу з чітким розподілом повноважень між різними державними органами та конкретизацією статусу іноземних інвесторів та іноземних інвестицій. Тому нестабільність внутрішнього законодавства вважається основним інвестиційним ризиком, який викликає недовіру іноземних інвесторів до країни та створює несприятливе середовище для ведення бізнесу.

Загалом країни Заходу вимагали від українського уряду адаптації політичної та економічної системи країни до нового демократичного та ринкового середовища з метою поступової інтеграції України у світову економічну систему та міжнародні ринки. У широкому контексті це включало:

- проведення політичних, економічних і соціальних реформ
- розбудова демократичної держави та відкритого суспільства
- перехід до ринкової економіки
- розробка стабільних законів, адаптованих до нового політичного та економічного середовища
- впровадження передового світового досвіду в різні сфери діяльності.

У сучасних умовах Україна стоїть перед об'єктивною необхідністю активізації інвестиційного процесу. Структурне та якісне проектування виробництва та створення ринкової інфраструктури відбуваються майже повністю за рахунок інвестицій.

Інвестиції є основним рушієм економічного зростання, який забезпечує збільшення частки річного реального продукту країни. Однак у перехідний до ринку період інвестиційна діяльність в Україні була найбільш деградованою. Нині ситуація у цій сфері досить складна через зниження ділової активності більшості суб'єктів господарювання, остаточне погіршення інвестиційного клімату та спроможності бюджетів усіх його рівнів.

Інвестиційний процес стає найважливішою частиною світогосподарських зв'язків, зачіпаючи інтереси все більшої кількості країн, включаючи країни-одержувачі інвестицій і країни, з яких інвестиції походять. Взаємозалежність країн, регіонів і населення, що розвиваються, в умовах глобалізації є не тільки очевидним фактом, але й вимагає нового розуміння ролі національних держав у міжнародних відносинах і завдань управління на національному рівні. У широкому сенсі міжнародний інвестиційний процес – це система прав і обов'язків різних національних акторів щодо інвестиційних ресурсів [48].

Відновлення та сталий розвиток української економіки буде неможливим без посилення інвестиційної політики, спрямованої на залучення внутрішніх та зовнішніх ресурсів. Для вдосконалення національної економіки необхідні значні капіталовкладення в економічно та екологічно чисті технології виробництва нової високоякісної продукції, конкурентоспроможної на світовому товарному ринку.

У зв'язку з цим управління інвестиційним процесом стає для України найважливішим завданням. Проблема регулювання самого інвестиційного процесу є складною і потребує врахування багатьох факторів, серед яких особливого значення набувають політичні. При цьому не можна ігнорувати закономірності розвитку світового господарства, участь держави у зовнішньоекономічних і фінансових процесах є об'єктивно необхідною, оскільки економіка є лише частиною комплексу міжнародних відносин.

Чим більший обсяг і вища ефективність інвестування, тим швидший процес відтворення, тим кращі ринкові перетворення. З іншого боку, недостатнє інвестування призводить до втрати конкурентоспроможності національної економіки, зниження основного капіталу, падіння виробництва та підвищення собівартості продукції, що в свою чергу спричиняє загострення проблеми інвестиційних ресурсів, отже, призводить до скорочення інвестиційної діяльності. На цьому фоні інвестиційний процес потребує

постійних поглиблених досліджень, насамперед щодо обґрунтування інвестиційної стратегії, вибору ефективних форм і напрямів інвестування, а також пошуку нових шляхів активізації інвестиційної активності в розвиток конкурентоспроможної економіки. Слід враховувати, що хід, характер, інтенсивність та ефективність управління інвестиціями значною мірою залежить від інвестиційного клімату країни [29].

До позитивних факторів інвестиційного клімату можна віднести вигідне географічне розташування країни, наявність наявних ресурсів, розвинутий економічний потенціал. До цих факторів належать членство країни в провідних національних інтеграційних об'єднаннях, її великий територіальний розмір, адекватне населення, стабільне політичне середовище, відсутність конфліктів, постійні зміни влади, дострокові вибори, гармонійне правове середовище, стабільність і справедливість законодавства, захист інвестицій власника права власності, наявність розвиненої системи державної підтримки та гарантій, ефективність судової системи. Це соціально-економічна стабільність, сучасний внутрішній ринок, відсутність подвійного оподаткування, стабільна та прозора система оподаткування, помірний податковий тиск, потужна банківська система, конвертована валюта, доступні кредити, низька інфляція, відсутність обмежень на введення та виведення капіталу, безмитність, або режим низького тарифу.

Найболючішим питанням в Україні є питання дозвільної системи, якості системи державного контролю, безнадійно застарілого технічного регулювання та наявності обмежень на введення/виведення капіталу, прибутку, дивідендів, валюти, а також відсутність реальної державної підтримки та гарантії інвесторів. Неприятливий інвестиційний клімат в Україні зумовлений нестабільністю, загрозами та ризиками гібридної війни, інфляцією, недосконалим законодавством, змінною системою оподаткування, високими митами, вартістю ресурсів, ризиками втрати чи знецінення капіталу,

бюрократією, корупцією, відносини з владою, низький рівень платоспроможного попиту населення та висока бідність.

В Україні відсутній механізм захисту прав власності, що є основою для масового рейдерства. У країні не запроваджено фондів інструменти, сприятливі для інвестування, внаслідок чого практично відсутні можливості надійного та ефективного розміщення коштів пенсійних фондів, інших інституційних та прямих інвесторів. Функцію такого інструменту можуть виконувати лише державні цінні папери. В державі існує неефективна, корумпована, практично непрацююча судова система, в якій жодне питання неможливо вирішити без грошей [22].

Події в країні з 2013 по 2014 рр. кардинально негативно вплинули на економічну ситуацію в Україні та суттєво змінили напрямок зовнішньоекономічної діяльності в країні. Погіршення платіжного балансу України відбулося через розгортання збройного конфлікту на Сході, а також закриття російського ринку. З початку 2014 року українська економіка втратила 16048,5 млн долар інвестицій. Тоді приплив капіталу у вітчизняну економіку становив лише 1501,0 млн долар. Станом на 31 грудня 2016 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в національну економіку України склав 37655,5 млн долар, у розрахунку на одну особу – лише 884,3 долар [39].

На даний момент інвестиційний клімат в Україні залишається непривабливим для іноземних інвесторів через ескалацію військового конфлікту, політичні проблеми, постійні зміни податкового та бюджетного законодавства. У 2018 році прямі іноземні інвестиції в Україну становили 1121 млн доларів, що на 49% менше відповідного попереднього періоду (рис. 3.1).

Найбільш проблемним залишається сектор економіки, який поки що не в змозі забезпечити швидку окупність інвестицій і через це залишається без необхідного фінансування та модернізації. Отже, залучення внутрішніх

інвестицій може бути потужною альтернативою іноземним інвестиціям, що в тому числі призводить до зменшення тіньової економіки, оскільки зменшення готівки безпосередньо пов'язане з масштабами тіньової економіки. Крім того, амністія тіньових капіталів можлива лише шляхом залучення їх за допомогою інвестицій.

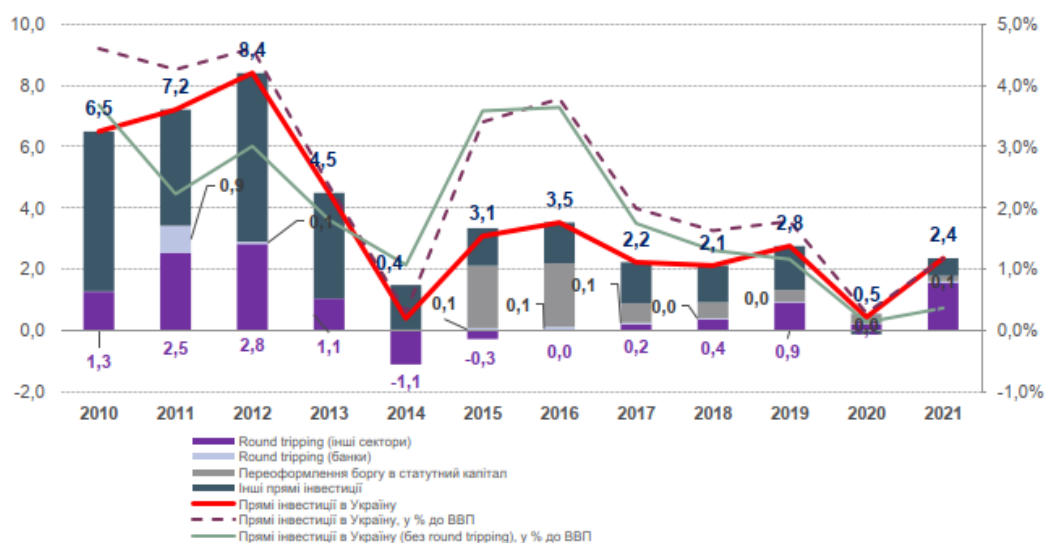

Рисунок 3.1 – Структура прямих іноземних інвестицій в період з 2010 – 2021 роки

Джерело: створено не автором, дані з [19]

Аналізуючи дані рисунку 3.1, можна побачити, що в структурі прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності відбулися певні зміни. Пріоритетними для іноземних інвесторів залишаються галузі, частка інвестицій у які на початок 2019 року зросла на 2,2 порівняно з 2016 роком, і склала до 33,0%, що, безперечно, є позитивним фактом. Значні кошти іноземних інвесторів вкладаються в оптову та роздрібну торгівлю, в операції з нерухомістю та в інформаційно-телекомунікаційну сферу, причому частка інвестицій у ці види діяльності за три роки також зросла і склала 16,7%, 12,4% та 6,5% від загального обсягу іноземних інвестицій станом на 1 січня 2019

року відповідно. Наведено структуру прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності на початок 2018 та 2021 років у таблиці 3.1.

Слід зазначити, що за аналізований період суттєво зменшилася частка інвестицій у фінансову та страхову діяльність, яка була стабільно високою в попередні роки. За останні три роки він знизився з 13,5% у 2018 р. до 10,9% на початок 2021 р. Водночас спостерігаються негативні зміни в структурі іноземних інвестицій за видами економічної діяльності, які можна пояснити скороченням обсяг і частка інвестицій у професійну, наукову і технічну діяльність з 7,0 до 6,3%, а в будівництво – з 3,2 до 2,9%, а також у галузі лісового та рибного господарства, де Україна реалізує важливі інвестиційні проекти, лише 1,7% вкладено іноземних інвестицій.

Таблиця 3.1- Структура прямих іноземних інвестицій

Види економічної діяльності	Структура іноземних інвестицій (%)	
	2018р.	2021р.
Промисловість	30,8	33,0
Сільське, лісове та рибне господарство	1,6	1,7
Будівництво	3,2	2,9
Фінансова діяльність	13,5	10,9
Інформація та телекомунікації	6,5	6,5
Оптова та роздрібна торгівля	15,9	16,7
Операції з нерухомістю	11,7	12,4
Професійна, наукова і технічна діяльність	7,0	6,3
	6,3	
	7,0	

Інші види господарської діяльності	9,8	9,6
Разом	100	100

Джерело: створено автором на основі [22]

Досвід європейських країн свідчить про позитивний ефект амністії за рахунок залучення в національну економіку експортного капіталу шляхом інвестування в державні цінні папери. Таким чином, у 2000-х роках ця практика широко використовувалася в Бельгії, Люксембурзі, Ірландії та Італії як для підприємств, так і для домогосподарств, що призвело до повернення від 2 до 60 мільярдів євро. Акцент був зроблений на можливості використання таких акцій, їх поєднання з податковою амністією, а також посилення перевірок і санкцій після закінчення акцій.

Більше уваги потрібно приділити показнику інвестиційної привабливості, як рівень життя населення. В Україні вона значно нижча, ніж у розвинутих країнах, внаслідок чого споживча купівельна спроможність населення знижується. Так, українці витрачають в середньому 3200 євро на рік, тоді як в Європі ця цифра сягає понад 12 000 євро, тобто майже вчетверо більше.

Крім того, за даними Держкомстату України, більше половини всіх надходжень витрачається на продукти харчування та безалкогольні напої. Така ситуація несприятлива як для короткострокових ефектів інвесторів, так і для довгострокових ефектів держави. Іноземні інвестори не будуть інвестувати в країну, де економічна ситуація характеризується тривалою нестабільністю, а низька купівельна спроможність населення в багатьох випадках зводить нанівець будь-які спроби розвитку бізнесу, особливо в споживчому секторі. При цьому отримання довгострокових наслідків для національної економіки, як низькі обсяги іноземних інвестицій, так і нагальна необхідність спрямування надходжень на підтримку існуючої економічної системи та гарантованого мінімуму соціальні виплати завадять.

Також слід звернути увагу на галузеву структуру залучення іноземних інвестицій. Для держави в цілому важливо, щоб кошти йшли на інноваційне промислове виробництво, яке сьогодні є основою ефективного розвитку будь-якої економіки світу. Найважливішим для інвестора є швидкий і стабільний прибуток, більш імовірний у вже розвинених видах господарської діяльності.

В Україні в середньому третина іноземних інвестицій спрямовується в промисловість, проте фінансуються переважно низько-технологічні галузі та галузі (металургія, загальна хімія, харчова промисловість). Ще третина іноземних інвестицій становить у фінансовій діяльності, яка є необхідною для всіх видів підприємницької діяльності, але не може вважатися справжньою основою добробуту країни в довгостроковій перспективі. Ефективне реформування української економіки, структурні перетворення та створення конкурентного середовища неможливі без повністю інвестиційного процесу відродження. Чим активніший інвестиційний процес, тим швидше відбувається відтворення та ефективні ринкові переходи.

Нині існує низка проблем, які перешкоджають надходженню іноземних інвестицій в економіку України і заважають створенню сприятливих умов їхнього залучення. До таких проблем можна віднести, наприклад, корупцію та економічну злочинність, низьку якість державного та місцевого управління, слабе законодавство, низький інвестиційний клімат, нестабільність політичної ситуації, високі адміністративні, інформаційні та технічні бар'єри, а також більший ступінь монополізації на ринку, але на даний час основною проблемою, є повномасштабна війна.

Однією з головних причин низької активності зарубіжних вкладників є політика держави, яка не сприяє мобілізації іноземних інвестицій, тобто в країні відсутня режим найбільшого сприяння, який існує сьогодні в інших країнах, що розвиваються, і дає позитивний ефект. Нерезидентів не тільки насторожує, але часто й відлякує суперечливість економічної політики держави, а також «правила гри, що постійно змінюються».

Незважаючи на недостатній обсяг іноземних інвестицій в українську економіку, згідно з опитуванням, проведеним Європейською Бізнес Асоціацією (ЄБА), за останні шість років індекс інвестиційної привабливості України досяг свого історичного максимуму. Так, станом на 2020 рік значення цього показника становив 3,15 бал (за 5-бальною шкалою). Порівняно з минулорічними показниками (2,88 та 2,85 бал у червні та грудні відповідно) це непоганий, хоча й невисокий результат. Слід зазначити, що останній раз значення індексу перевищувало позначку в 3 бали наприкінці 2011 року [3].

На проблеми, які не дозволяють ефективно притягати іноземні інвестиції, діють такі чинники:

- *нестабільність податкової політики*: великі та високі рівні оподаткування позбавляють країну її конкурентної переваги в залученні іноземних інвестицій;
- *політична нестабільність*: іноземні інвестори можуть відчувати себе незахищено серед постійних політичних змін. Крім того, він не знає, яку політику проводитиме новий уряд. Крім того, «слабка» національна економіка не завжди може забезпечити високий і швидкий прибуток від хеджування інвестиційного ризику;
- *недосконалість законодавства*, виявляється у відсутності правового захисту. Тривалий процес реєстрації та отримання необхідних сертифікатів. Дані умови спричинили, багато могутніх іноземних компаній покинути український ринок;
- *відсутність системи оцінки інвестиційного клімату*;
- *митні бар'єри*: неясність з митними органами, про визначення порядку нарахування акцизів, митних зборів та митної вартості товарів, а також досить довоготривалі затримки доставки та дорогі ставки ввізного мита при надходженні іноземних інвестицій в Україну. Данні фактори, впливають на відгук від іноземних інвесторів, про менш привабливу поставку в Україну;

- *нерозвиненість ринкової інфраструктури міжнародного бізнесу в Україні: нестача досвідчених консультантів, аудиторів та експертів;*
- *досить високий рівень інфляції в Україні;*
- *ненадійна банківська система: вітчизняні банки лишилися без довіри західних бізнесменів, а також довіри українського населення;*
- *відсутність ефективної системи страхування: на дагний час механізми державного страхування іноземного капіталу в Україні замало розвинуті [1, с. 22-28].*

3.2 Шляхи підвищення інвестиційної привабливості України

Україна – це та країна, де в дуже добре розвинута аграрна промисловість, та безсумнівно, найперспективнішим ринком є виробництво та переробка сільськогосподарської продукції. Інвестиції в дану частину ринку на сьогодні, є більш переважним, оскільки є чинником як сталого розвитку, так і економічного прогресу країни загалом.

В Україні зосереджені, насамперед, величезні сільськогосподарські угіддя та значні сільськогосподарські та сировинні ресурси. В ті часи Радянського Союзу, дані джерела були націоналізовані. Наразі багато обіцяють щодо приватизації та передачі у власність зацікавленим інвесторам, як вітчизняним, так і іноземним. Площа чорноземів в Україні є однією з найбільших у світі, складає вона 28 млн. га. Із загальної площі сільськогосподарських угідь України, а це 42 млн. га, щорічно опрацьовується 32 млн. га. Для порівняння, площа сільськогосподарських угідь Польщі становить 14 мільйонів гектарів; у Німеччині 12 млн. га; в Румунії 9 млн. га. Це відкриває величезні можливості для впровадження в Україні інноваційних

технологій як у виробництві, так і в переробці сільськогосподарської продукції.

На початку 2015 року, в квітні місяці Президент Петро Олексійович Порошенко розпочав дискусію про утворення ринку землі в Україні. Організація Agro.ReformsUA, започаткована для просування земельної реформи, розробила поетапний план впровадження цієї реформи. Він передбачає підвищення мораторію на продаж сільгоспземель. Голова Адміністрації Президента Б. Ложкін, прогножуючи підвищення мораторію на продаж землі в 2016 році, заявив, що це створить приплив інвестицій в економіку України, прогнозований обсяг яких складе близько 50 млрд доларів. На думку керівництва країни, це залучить як національних інвесторів, так і з європейських країн, США, Китаю, Японії та Південної Кореї.

Проте сьогодні можна з упевненістю сказати, що будь-які інвестиції є безглуздими, якщо не розроблено стратегії розвитку бізнесу та немає запобіжників, які б захистили цю стратегію від жорсткого державного адміністрування та посягань конкурентів.

Інвестиції в ринки, що розвиваються, зокрема в Україні, є більш ризикованим заходом, ніж інвестиції в ринки розвинених країн. Тому при розробці зазначеної стратегії одним із основних інструментів, який буде використано, є забезпечення захисту інтелектуальної власності, що сприятиме впровадженню нових технологій та їх виходу на ринок України, в основному, технологій виробництва та переробки сільськогосподарської продукції.

Як відомо, розробка та впровадження нових технологій завжди супроводжується кроком вперед у патентуванні винаходів та інших об'єктів інтелектуальної власності. Для визначення поточного стану справ у патентуванні надійним інструментом демонстрації рівня інноваційної активності є патентна статистика. Це дозволяє використовувати дані про

реєстрацію винаходів для кількісної оцінки інноваційної діяльності в певній країні світу.

Необхідною умовою зростання капіталовкладень є наявність сприятливого інвестиційного клімату економіки України. В українській економіці було здійснено заходи, створені задля підвищення інвестиційного клімату для вітчизняних та іноземних інвесторів загалом. До цих заходів відносяться: зниження рівня інфляції, пільги комерційним організаціям із закордонними інвестиціями при оподаткуванні прибутку, звільнення від сплати ПДВ та спеціального податку на імпортоване технологічне обладнання та його резервовані частини, а також надання пільгових кредитів в іноземній валюті [15]. Скасовано кількісне обмеження розрахункових і бюджетних рахунків підприємств і установ, що дозволяються, в банках та інших кредитних установах. Вирішено проблему обліку курсових різниць, що виникають за зміни курсу гривні до іноземних валют, при вимірі підприємством оподатковуваного прибутку. Винесено рішення про ліквідацію податку понаднормові витрати на оплату праці.

Поряд з цим програма стимулювання вітчизняних та іноземних інвестицій повинна включати заходи щодо зниження витрат, не пов'язаних із прямими витратами на реалізацію конкретних проектів. У зв'язку з цим відбувається розвиток інформаційної інфраструктури, здійснюється контроль за тарифами на послуги монополії та забезпечує захист власності та особистості інвестора від кримінальної сфери на інвестиційному ринку [15].

Важливе значення має поліпшення макроекономічної кон'юнктури ринку внаслідок зниження темпів інфляції, у результаті відбулося зменшення відсоткової ставки довгострокового кредиту для інвестиційних цілей.

Для залучення іноземних інвестицій в українську економіку необхідно систематизувати та вдосконалити законодавчу та нормативну бази в галузі регулювання зарубіжних капіталовкладень. Орієнтуючись на поставлені цілі,

необхідно посилити правові гарантії та розробку механізму їх реалізації, активізувати приплив закордонного капіталу та збільшити результативність застосування економічних інструментів державної політики у цій галузі. Також слід провести диференціювання іноземних інвестицій з урахуванням значущості економічної галузі, на яку вони надаються.

Законодавчі акти, що діють у галузі податкової політики, дозволяють отримати низку пільг з оподаткування прибутку для організацій у сфері фінансування капітального будівництва. Тому найближчим часом слід визначити оптимальний рівень податків, тарифів та пільг, який можна порівняти з умовами інвестування в країнах, які є конкурентами для України на ринку інвестиційних капіталів.

Європейський досвід забезпечення активізації інвестиційних процесів показує, що найефективніше залучати іноземні інвестиції шляхом використання ширшого спектру заходів у власній економіці, зокрема стабільної спрямованості на створення привабливого інвестиційного клімату в країні та 30 асигнувань для інвестора іміджу країни з найкращими можливостями для отримання ефективних інвестицій. Формування стратегічних засад сприятливого інвестиційного клімату в контексті співпраці України з ЄС можливе лише шляхом комплексних, рішучих, швидких, прозорих і послідовних реформ на державному рівні, які, як свідчить досвід європейських країн, створюють конкурентне середовище та надати українській економіці стимули для модернізації та розвитку.

Для подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальними сьогодні є питання удосконалення правової та інституційної бази для підвищення спроможності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та формування основи для збереження та підвищення конкурентоспроможності Українські підприємства в умовах економічної нестабільності.

Деякі позитивні кроки в цьому напрямку вже зроблено [20]:

1. Сьогодні в Україні створено законодавчу базу для фінансування та розвитку державно-приватного партнерства. Законодавство України надає запевнення для інвесторів, також економічні та організаційні засади державно-приватного партнерства в Україні.

2. До іноземних інвесторів на території України поширюється національний режим інвестиційної діяльності, тобто надаються рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації.

3. Для посилення захисту іноземних інвестицій Законом України від 16 березня 2000 року № 1547 ратифіковано Вашингтонську конвенцію 1965 року про вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами.

4. Підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про заохочення та взаємний захист інвестицій з понад 70 країнами світу.

5. З метою спрощення процедури залучення іноземних інвестицій та запобігання проявам корупції під час їх державної реєстрації 31 травня 2016 року прийнято Закон України 1390 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язку державної реєстрації реєстрація іноземних інвестицій».

6. Прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення перешкод для залучення іноземних інвестицій» від 23 травня 2017 року. Цей закон регулює основні аспекти видачі дозволів на роботу іноземців та посвідок на тимчасове проживання, що сприятиме залученню іноземних менеджерів та іноземних кваліфікованих працівників, що є необхідним на перших етапах розвитку дочірнього підприємства в Україні⁵.

7. Підписано Угоду про заохочення та захист інвестицій між Україною та Фондом міжнародного розвитку ОПЕК (27.06.2018). Дана угода дозволяє створити найбільш сприятливий режим управління інвестиціями та позитивно впливатиме на підвищення іноземних інвестицій у пріоритетні частини економіки України.

Регулярні, природно повторювані кризи є неодмінною фазою циклічного розвитку будь-якої системи. Глибина і наслідки кризи визначаються рівнем соціально-економічного розвитку країни або групи країн. Із завершенням глобальної кризи – 2010–2011 років – розпочалася нова довга хвиля, яка досягне максимуму у 2020–2040 роках. Країни, здатні швидко адаптуватися до нової, жорсткої конкуренції, опиняться в групі лідерів. Підвищення нагромадження головного капіталу протягом 2015–2020 років стане однією зі складових входження економічної системи в нову довгу хвилю економічного розвитку. Розвинені країни зосереджують свої зусилля на зміцненні та розвитку інформаційно-технологічного способу виробництва, позбавляючись від накопичення капіталу шляхом його масового знецінення [17].

Включення України до Декларації ОЕСР, в якій описується, про міжнародні інвестиції та багатонаціональні підприємства та знаходження в Інвестиційному комітеті ОЕСР дасть країні такі значні переваги, як:

- засвідчення запровадження Україною міжнародних стандартів інвестиційної діяльності;
- сприяння залученню прямих іноземних інвестицій шляхом зняття галузевих обмежень, у яких іноземне інвестування заборонено,
- забезпечення національного режиму для транснаціональних корпорацій (далі – ТНК) відповідно до системи розвитку міжнародних стандартів у регулюванні відносин ТНК з країнами, які приймають їхні інвестиції;
- допоможе покращити конкурентне середовище та вплине на впровадження та поширення інновацій; сприятиме впровадженню

принципів і стандартів корпоративної соціальної відповідальності відповідно до Рекомендацій ОЕСР щодо відповідального бізнесу.

Для покращення та піднесення української економіки потрібно притягувати як найбільше іноземного капіталу, що, утворює можливість підвищити кількість робочих місць та заохочуватиме прибільшувати обсяги виробництва. В даній ситуації, для удосконалення інвестиційного клімату в економіці України та активізації процесів іноземного інвестування потрібно запровадити такі умови:

- 1) переробити систему оподаткування: спочатку потрібно створити нову систему, яка дала б змогу отримувати достатні надходження до бюджетів усіх рівнів та створювала сприятливі умови для подальшої інтеграції України у світову економіку;
- 2) нормалізувати банківську систему за допомогою проведення цілого комплексу різноманітних заходів, таких як: створення ефективної та прозорої нормативно-правової бази для інвестиційної діяльності в країні;
- 3) вироблення ефективної та гнучкої політики НБУ гарантує належний контроль за діяльністю банків та мінімізує інші суб'єкти перешкоджання цій діяльності;
- 4) забезпечити вдосконалення роботи страхових компаній: необхідно створити національну страхову компанію, яка б займалася андеррайтингом ризиків не лише вітчизняних, а й іноземних інвесторів;
- 5) досягти загальнонаціональної згоди між політичними партіями та різними соціальними групами щодо розв'язання загальнодержавних проблем виходу України з економічної кризи та політичної нестабільності;
- 6) розробити спеціальну програму розвитку вільних економічних зон на території України, переважно у формі вільних митних зон експортного виробництва;

7) створити інституції, які б займалися мобілізацією інвестиційних ресурсів для конкретних ефективних інвестиційних проектів і програм у найбільш пріоритетних галузях національної економіки [39].

В Україні до іноземних інвесторів поширюється національний режим інвестиційної діяльності, тобто вони мають ті самі умови, що й вітчизняні інвестори, іноземні інвестиції в Україні не можуть бути націоналізовані;

– у разі припинення інвестиційної діяльності іноземним інвесторам гарантується викуп їх інвестиції в натуральній або в інвестиційній валюті без сплати митних зборів і доходів від інвестицій у грошовій або натуральній формі;

– для іноземних інвесторів з метою сприяння взаємодії з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, досудового врегулювання інвестиційних суперечок, супроводу залучених проектів у порядку одного вікна, створеного, як державне агентство з інвестицій та національних проектів України. Це основний елемент у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує відбудову державної політики у даній сфері інвестицій та національних проектів – стратегічно важливих проектів, забезпечення технологічної модернізації та розвитку базових секторів економіки України;

– знято адміністративні бар'єри для входу іноземного капіталу щодо обов'язкової реєстрації іноземних інвестицій;

– започатковано певні покращення у правовому полі, оскільки створено Раду вітчизняних та іноземних інвесторів для сприяння залученню та ефективному використанню вітчизняних та іноземних інвестицій.

Насправді, головними шляхами удосконалення інвестиційного клімату в Україні та сприяння збільшенню іноземного капіталу в країну можуть бути такі:

– покращити підприємницької та інвестиційної діяльності;

- зменшити податкове навантаження інвесторів;
- створити ефективні механізми інвестиційної діяльності;
- реструктуризувати економіку, залучити інвестиції в галузі, які особливо потребують інвестицій;
- мотивувати суб'єктів господарювання до довгострокових інвестицій, а суспільство – до інвестицій в економіку, а не у споживання;
- заохочувати реінвестиції;
- надавати гарантії інвесторам;
- реформувати податкову систему України.

Українська держава має сприяти створенню привабливого інвестиційного середовища. Дійсно, хоча інвестиційний клімат України є не дуже підходящий, такі чинники, як корисне географічне та геополітичне місцезнаходження України на перетині європейських транспортних шляхів – Азія Північ – Південь, близькість до світових ринків, Європейського Союзу, Близького Сходу, сприятливі кліматичні умови, багатий ресурсний потенціал, кваліфікований персонал, низька вартість і надлишок робочої сили роблять Україну привабливою для іноземних інвестицій.

Регулювання зарубіжних інвестицій має бути спрямоване на реінвестування валютного прибутку, можливу компенсацію за ризик капіталовкладень у перші роки функціонування суб'єктів господарювання при посиленні заходів щодо контролю за використанням пільг, а також запровадження різних форм страхування ризиків іноземних інвестицій [15]. У цьому тлі важливим аспектом є страхування інвестицій від некомерційних ризиків.

Необхідно вжити ряду радикальних заходів, спрямованих на залучення іноземних інвестицій:

- застосування кардинальних заходів для боротьби зі злочинністю;
- модифікація податкового законодавства з метою його спрощення та впливу на виробництво;
- надання податкових пільг банкам та іноземним інвесторам, які використовують довгострокові інвестиції, щоб компенсувати їм збитки від повільного обігу капіталу;
- створення ефективної системи залучення іноземних вкладень із широкою та конкурентною мережею державних інститутів, комерційних банків та страхових компаній [16].

Слід використовувати механізм створення вільних економічних зон, щоб залучити іноземних інвесторів до діяльності певних секторів. Для розвитку економіки України та мобілізації приватних прямих іноземних інвестицій важливу роль відіграє співробітництво України з центральними міжнародними фінансовими організаціями, такими як: Міжнародний валютний фонд, Міжнародний та Європейський банк реконструкції та розвитку та ін.

Виконання всіх цих аспектів дозволить Україні закріпити позитивні тенденції, що спостерігалися останнім часом, і взяти вектор на розвиток стійкого економічного зростання.

Підсумовуючи вищесказане, можна дійти невтішного висновку, що Україна має всім необхідним інструментарієм керувати інвестиційної діяльністю з досягнення першорядної завдання інвестиційної політики – створення необхідного рівня інвестиційної активності і високого рівня інвестиційної привабливості.

Отже, держава має визначити пріоритетні галузі економіки. У сучасній Україні до переліку цих галузей, здається, входять сфера високих технологій, аграрний сектор, машинобудування, IT-індустрія, енергетика та нафтогазова промисловість. Розробка та ефективна реалізація прозорої стратегії залучення

іноземних інвестицій у ці сфери сприятиме подальшому відновленню інших секторів.

В результаті, потрібно зазначити, що запровадження вищезазначених методів удосконалення рівня інвестиційної привабливості України спричинить його до притоку іноземних інвестицій і, в підсумку, сприятиме успішному піднесенню національної економіки України.

ВИСНОВКИ

На закінчення дослідження необхідно сформулювати низку основних висновків. При написанні магістерської роботи, виходячи з поставленої мети, на основі проведеного теоретичного та практичного аналізу, були запропоновані рекомендації щодо подолання проблем залучення іноземних інвестицій та підвищення рівня інвестиційної привабливості економіки України. Було вирішено такі завдання:

- вивчено поняття, сутність та види іноземних інвестицій;
- визначено доцільність залучення іноземних інвестицій у національну економіку;
- описано сутність та компоненти інвестиційного механізму;
- проаналізовано обсяг, динаміку та структуру іноземних інвестицій;
- визначено роль та значення іноземних інвестицій для України;
- виявлено проблеми їх залучення;
- знайдено шляхи підвищення інвестиційної привабливості України.

За результатами даної роботи можна зробити такий висновок: залучення та використання іноземних інвестицій є об'єктивною необхідністю кожної держави. Для ефективного розвитку економіки країни використання лише національних коштів є недостатнім, тому рано чи пізно країна зіткнеться з потребою залучення іноземних інвестицій.

Інвестиційна діяльність в Україні потребує формування позитивного інвестиційного клімату. Існує кілька факторів, які стримують інвестиційну активність країни, серед яких:

- нестабільність законодавства;
- ненадійність банківської системи;
- недосконалість податкової системи;

- надмірне податкове навантаження;
- недосконалість системи правового та економічного захисту інвесторів.

Досягти високої привабливості інвестиційного клімату та подолати інші існуючі проблеми можливо лише за умови своєчасної та виваженої інвестиційної політики держави, яка має базуватися на міжнародному досвіді та сприяти розвитку пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності в Україні.

Україна залучає капітал у формі прямих та портфельних інвестицій, а також у вигляді позичкових капіталовкладень та за допомогою розміщення облігаційних позик на міжнародному ринку капіталів.

Залучення в українську економіку високих масштабів зарубіжних капіталовкладень переслідує довгострокові стратегічні мети створення України соціально-орієнтованого суспільства з високим рівнем життя населення, основу якого лежить змішана економіка, що передбачає інтернаціоналізацію ринку товарів, робочої сили та капіталу.

Тому перед нашою країною стоїть складне завдання: залучити в країну іноземний капітал і, не позбавляючи його власних стимулів, за допомогою економічного регулювання спрямувати його на досягнення суспільних цілей.

Проте, існує низка проблем, які перешкоджають надходженню іноземних інвестицій в Україну. Можна виділити такі проблеми: досить низький рівень державного та місцевого управління, неефективне законодавство, корупція та економічна злочинність, висока монополізація та надмірні адміністративні, технічні та інформаційні бар'єри, також основною проблемою є повномасштабна війна.

Вирішення питань інвестиційної привабливості України та нестачі інвестиційних ресурсів є необхідним, тому що бездіяльність з цього питання може призвести країну до ще більш несприятливих умов, що вплине на всі сфери суспільного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волк О.М. Проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку України / О.М. Волк, О.В. Червяцова // Вісник Сумського державного університету. Сер.: Економіка. – 2013. - №3. – С. 22-28.
2. Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій надає підтримку Україні, яка страждає від наслідків глобальної кризи [Електронний ресурс]: офіційний сайт Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій – Режим доступу: http://www.miga.org/news/index_sv.cfm?stid=1520&aid=2154.
3. Базилінська О.Я. Макроекономіка / О. Я. Базилінська. - К. : Центр навчальної літератури, 2005. - 442 с.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> .
5. Європейська Бізнес Асоціація [Електронний ресурс] / Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua> .
6. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://pidruchniki.com/83549/investuvannya/investitsiy-na-diyalnist-investitsiy-niy-klimat>
7. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1421796-rejting-investicijnoyi-privablivosti-ukrayina-kotitsya-vniz>
8. Єрмакова І. А. Основні стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства / І. А. Єрмакова // Молодий вчений. - 2017. - № 16. - С. 256-259. Дубініна Н. А. Підходи до формування конкурентної стратегії підприємства / Н. А. Дубініна // Вісник Астраханського державного технічного університету. - 2010. - № 2. - С. 65-71.
9. Звіт про фінансову стабільність, червень 2022 року. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-sistema-uspishno-protistoyit-viklikam-viyni---zvit-pro-finansovu-stabilnist> .
10. Іванюка В.Ф. Макроекономіка / В. Ф. Іванюка. - Кобеляки, 2005. - 248с.

11. Інвестування: навчальний посібник / Г. О. Скрипник, В. Л. Гераймович ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. - Київ : Компринт, 2015. - 307 с.
12. Інвестування: Навч. посіб./ О.М.Петухова; – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 336 с.
13. Карякин М.Ю. Страхование политических рисков внешнеторговых операций и международных инвестиций / М.Ю.Карякин.- М.,ООО «Авуар Консалтинг», 2002.-144с.- (Вопросы теории и методологии)
14. Коваль Н. Інвестиційна привабливість України в міжнародних рейтингових оцінках. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 17. С. 3-10.
15. Козаченко Г.В. Управління інвестиціями на підприємстві / Г.В.Козаченко, О.М.Антипов. – К.: Лібра, 2004.-368 с.- (Підручник)
16. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз / Р. О. Костирко. - Харків : Фактор, 2007.- 784 с.
17. Кравців В.С., Мельник М.І., Антонов В.Б. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України: проблеми та політика активізації: монографія / В.С.Кравців, М.І. Мельник, В.Б. Антонов. – Львів: ІРД НАН України, 2011. –386 с., 13-16 с.
18. Крихівська Н. О., Чернишова Г. М. Інвестиційна привабливість України: основні проблеми та шляхи їх вирішення. Економіка і суспільство. 2017. Випуск № 9. С. 260–264.
19. Мікроекономіка і макроекономіка : у 2 ч. / [С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніната ін.; за заг. ред. С. Будаговської]. - К. : Основи, 2007. - 518 с.
20. Небрат В. В., Корніяка О. В. Особливості механізмів капіталоутворення та інвестування в Україні як чинник фінансових ризиків в умовах війни та післявоєнного періоду. Грааль науки. 2022. № 16. С. 31–34. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.06.2022.001> .
21. Нікітіна А.В. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку / А.В. Нікітіна // Вісник Запорізького національного університету – 2012. – № 2(6). – С. 161-165.

- 22.Носова О.В. Інвестиційний клімат в Україні: основні напрями поліпшення / О.В. Носова // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 1(6). – С. 59–65.
- 23.Олешко, А.А. Ендогенізація інвестиційного розвитку в контексті забезпечення економічної безпеки України . [Текст] / А. А. Олешко // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 2. – С. 52-58.
- 24.Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 25.Павленко І.І., Варяниченко О.В., Навроцька Н.А. Міжнародна торгівля та інвестиції.. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 256 с., – 148 с.
- 26.Панухник О. В. Війна та український бізнес. Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах. 2022. С. 32–34. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38479/2/FMZKPNES_2022_Panukhnyk_O-War_and_ukrainian_business-32-34.pdf .
- 27.Пересада А.А., Управління інвестиційним процесом. – К.: Лібра, 2004. – 472с.
- 28.Петров А. М. Стратегічний менеджмент: підручник для вузів / А. Н. Петров // 3-е изд. Стандарт третього покоління. - СПб .: Пітер, 2015. - 400с
- 29.Петренко Л.М. Теоретичні аспекти дослідження інвестиційної діяльності [Електронний ресурс] / Л.М. Петренко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. – Вип. 22, ч. II – 2012. – Режим доступу: [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/54.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/54.pdf)
- 30.Про інвестиції/ Інвестиційний клімат: стаття/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://xn----dtbjmwegiok9b3mho.xn--j1amh/>

- 31.Прямі іноземні інвестиції. Офіційний сайт Міністерства фінансів. URL:
<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2015>.
- 32.Рзаєв Г. І., Вакулова В. О. Методики оцінки інвестиційної привабливості на рівні країни та перспективи їх використання в економічному аналізі. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2016. № 3(1). С. 137–143.
- 33.Рогач О.І. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій. / О.І.Рогач. – К.:Либідь, 2005.-720 с.- (Підручник)
- 34.Світовий досвід регулювання міжнародної інвестиційної діяльності,/:Ю.М.Попова/ Ю.В.Тарасенко/Глобальні та національні проблеми економіки, випуск 16,2017.
- 35.Сіржук Р.Індекс інвестиційної привабливості України [Текст] / Р. Сіржук // Цінні папери України. – 2015. – № 44-45. – С. 12.
- 36.Скібіцький О.М. Інноваційний та інвестиційний менеджмент / О. М. Скібіцький. - К. : Центр навчальної літератури, 2009. - 408 с.
- 37.Україна – на 162-му місці в рейтингу економічних свобод. – Офіційний сайт РадіоСвобода. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.radiosvoboda.org/content/article/26815953.html>
- 38.Федоренко В.Г. Інвестознавство. Підручник. – 3-тє вид., допов. / В.Г. Федоренко – К.: МАУП, 2004. – 480 с.
- 39.Федорчак О.Міжнародні індекси інвестиційної привабливості України [Текст] / О. Федорчак // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2016. – № 3. – С. 21 -28.
- 40.Чухай Г. Україна у рейтингу глобальної конкурентоспроможності 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://reforms.in.ua/ua/news/ukrayina-u-reytyngu-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2015>
- 41.Швець Ю. О., Бурдило О. В. Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення. Науковий вісник

- Ужгородського національного університету. Випуск 12, частина 2. 2017. С. 165–168. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/37.pdf.
42. On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Elimination of Barriers to Attracting Foreign Investments: Law of Ukraine of May 23, 2017, no 2058-VIII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/205819> (access: 13.11.2019).
43. On Amendments to Some Legislative Acts of Ukraine to abolish the obligation of state registration of foreign investments: the Law of Ukraine of May 31, 2016 no 1390VIII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/139019> (access: 02.11.2019).
44. On ratification of the Agreement on the promotion and protection of investments between Ukraine and the OPEC: Agreement of December 5, 2017 no 2220VIII, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893_00117 (access: 15.01.2020).
45. Ramsky A. Yu.: Household investment potential: a monograph, Kyiv National University of Technologies and Design, Kiev 2014.
46. Verkhovna Rada of Ukraine: Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Foreign Persons. The Convention was ratified by Law N 1547III (154714) of March 16, 2000, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060 (access: 02.11.2019).
47. World Investment Report 2019/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_overview_ru.pdf
48. Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion, EIB Head Says. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-head-says>.
49. Kharchuk S. (2020): State of investment activity of enterprises of Ukraine in conditions of economic instability, *Ekonomika ta derzhava* 2020, vol. 1, pp. 66-72. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.1.66

50. National Bank Estimates Volume of Domestic Funds Received to Ukraine as Foreign Direct Investment in 2010–2017, https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=73849831&cat_id=55838 (access: 03.03.2020).

ДОДАТКИ

Додаток А

Класифікаційні ознаки	Форми інвестицій
По об'єктах вкладень	Реальні інвестиції Фінансові інвестиції
За термінами вкладень	Короткострокові інвестиції Середньострокові інвестиції Довгострокові інвестиції
За метою інвестування	Прямі інвестиції Портфельні інвестиції
За сферою вкладень	Виробничі інвестиції Невиробничі інвестиції
За формами власності на інвестиційні ресурси	Приватні інвестиції Державні інвестиції Іноземні інвестиції Змішані інвестиції
По регіонах	Інвестиції всередині країни Інвестиції за кордоном
За ризиками	Агресивні інвестиції Помірні інвестиції Консервативні інвестиції

Додаток Б

Показники	Роки			
	2017	2018	2019	2020-2021
Індекс глобальної конкурентоспроможності(Global Competitiveness Index)	84 (з 148)	76 (з 144)	79 (з 140)	85 (з 138)
Індекс ведення бізнесу (The D Doing Business)	137 (з 84)	112 (з 189)	96 (з 185)	83 (з 189)
Індекс економічної свободи (Heritage Foundation)	163 (з 179)	155 (з 179)	162 (з 178)	162 (з 178)

метадані

Заголовок

Механізми та інструментарій стимулювання іноземного інвестування в економіку України

Автор

Гавриленко Вікторія Олександрівна

Науковий керівник

проф. Швиданенко О.А.

підрозділ

кафедра міжнародної економіки

Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали		0
Мікропробіли		27
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		466

Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

13201

Кількість слів

106554

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прокручіть список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтеся посиланням "Позначити фрагмент" та перегляньте, чи є вони короткими фразами, розкиданими в документі (випадкові схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаїчний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Копіювати текст

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/30567/1/%D0%A1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B0%20%D0%A4%D0%A1%D0%93-21.pdf	113	0.86 %
2	http://dspace.lyduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4991/1/%D1%87%D0%B0%D0%BF%D0%BB%D1%8F%D0%BA.pdf	94	0.71 %
3	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/30567/1/%D0%A1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B0%20%D0%A4%D0%A1%D0%93-21.pdf	91	0.69 %
4	https://publish.vntu.edu.ua/index.php/fjip/fjip2022/paper/viewFile/14366/12139	90	0.68 %
5	http://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/konkyrs_stud/ES/2019/10.pdf	90	0.68 %

Додаток Г

Копія тез

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КНІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

**РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
В НОВИХ РЕАЛІЯХ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН**

Збірник матеріалів

**Студентської науково-практичної
Інтернет-конференції**

**м. Київ,
7 грудня 2022 р.**

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ГЛОБАЛЬНІ ІМПЕРАТИВИ ЗЕЛЕНОГО РОЗВИТКУ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ 9

Робота платформи здійснювалася в рамках проекту міжнародної технічної допомоги Європейського Союзу Еразмус+ «Молодіжне лідерство для консолідації ініціатив ЄС у контексті транскордонної нестабільності в Україні» (Грантова Угода № 101099170 — YouthLeadtoEUinUA — ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH-UA-IBA — YouthLeadtoEUinUA). "Youth leadership towards the consolidation of EU initiatives in the context of cross-border instability in Ukraine"

**Co-funded by
the European Union**

Багірова Е.Е.	9
Перспективи розвитку відновлювальних джерел енергетики України в розрізі індустрії 4.0	
Бутенко А.О.	11
“Зелена економіка” крізь призму концепції сталого розвитку	
Дворник О.В.	13
Зелене облігаційне фінансування глобального сталого розвитку	
Іванова А.	15
Роль креативного сектору в сталому розвитку економіки країн світу	
Ігнатенко В.О.	18
Конкурентне лідерство США у формуванні зеленої енергетичної екосистеми	
Козлова С.О.	21
Мегаліси як осередки «озеленення» глобального економіки	
Корольчук Н. І.	24
Механізми впливу глобалізації на структурну трансформацію зеленої економіки	
Сукач Д.А.	26
Глобальні тренди зеленого інвестування: досвід для України	
Білик О.Ю.	29
Світові тенденції формування міграційного капіталу	
Павловський Д. С.	31
Роль цифрових технологій в озелененні фінансових ринків	
Бойко А.О.	33
Глобальне середовище розвитку міжнародної торгівлі	
Гавриленко В.О.	35
Механізми та інструментарій стимулювання іноземного інвестування в економіку України	
Газізов В.Р.	37
«Зелена» енергетика в Україні в умовах війни та післявоєнний період	
Грек О.Д.	39
Стратегічні пріоритети розвитку зеленої економіки Китаю	
Грищенко Є.М.	41
Зелена економіка і сучасний ринок праці	

Гавриленко Вікторія
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
vikahavrylenko31@gmail.com

МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ СТИМУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

***Анотація.** У публікації розглядається роль та значення іноземних інвестицій в економіку країни. Іноземні інвестиції, є необхідною складовою ефективного функціонування та розвитку сучасної національної економіки. Однією з найважливіших умов оптимізації потоків іноземних інвестицій в економіку України, полягає у створенні та застосуванні дієвих механізмів та інструментарій стимулювання.*

***Ключові слова:** механізм залучення, інвестиції, інвестиційна політика, проблеми, динаміка, структура, перспективи.*

Актуальність. Іноземні інвестиції відіграють досить важливу роль в економіці будь-якої країни. Залученням інвестицій є об'єктивною необхідністю. У даній публікації, дослідження проблеми формування механізму підвищення ефективності залучення іноземних інвестицій в економіку України спричинена тим, що міцний розвиток економіки країни не може бути здійснений, без продуктивної інвестиційної політики. Аналізуючи стан інвестиційної політики та наукові публікації, можна сказати, що на даний час, інвестиційна діяльність України, знаходиться не на кращому рівні. Для покращення стану та залучення іноземних інвестицій, слід сформувавши сприятливий інвестиційний клімат, створення більш зручних умов розвитку ринку праці та забезпечувати інноваційний розвиток.

Постановка задачі. Метою дослідження є вирішення проблем, пов'язаних з формуванням, реалізацією та удосконаленням механізму результативної інвестиційної діяльності та залучення іноземних інвестицій.

Результати. Інвестиції сприяють економічному зростанню країни, забезпечують сприятливий фінансовий клімат, а також є додатковим джерелом капіталовкладень у національне виробництво товарів та послуг. Інвестиції є відмінним додатковим джерелом фінансів, матеріальних цінностей та іншого майна, які сприяють оновленню та розширенню основного капіталу та здійсненню інвестиційних проектів та програм, що забезпечують зростання економічного добробуту.

Формування інвестиційної політики практично повністю забезпечується державою відповідно до його основних функцій, реалізація ж здійснюється комплексним механізмом, що поєднує в собі державні форми і методи впливу на ефективність, а також принципи інвестиційної діяльності. Механізм залучення іноземних інвестицій повинен охоплювати стратегічні, проміжні та поточні цілі, перелік форм, методів, об'єктів та інструментів впливу на основні параметри регіонального та як слідство державного економічного розвитку.

При недостатності державних джерел фінансування, з'являється необхідність формування сприятливого інвестиційного середовища для приватних інвесторів та створенні інвестиційних фондів шляхом удосконалення податкової, амортизаційної, грошово-кредитної політик. При цьому держава повинна спрямовувати інвестиційні потоки як державної так і приватної власності на підтримку та розвиток пріоритетних та стратегічних галузей.

Україна має ряд об'єктивних передумов для залучення іноземних інвестицій. Потенційно об'ємний ринок, багаті запаси природних ресурсів, досить кваліфікована та дешева робоча сила та значний науково-технічний потенціал можуть відіграти позитивну роль у залученні іноземних інвестицій в економіку України. Але для розвитку даних перспектив, потрібно більш ефективно та детально розглянути хід дій, в сфері залучення інвестицій та вживання необхідних заходів вкладених у вдосконалення інвестиційного клімату країни, і навіть розробки державної інвестиційної політики, що характеризується чітким формулюванням цілей та завдань соціально-

економічного розвитку, вирішуваних з урахуванням залучення іноземних інвестицій.

Висновки. Таким чином, необхідно розширити інвестиційно-ресурсну базу підприємств, також спрямувати ці ресурси в напрямку, необхідному для реалізації програми реформ модернізації. Щоб підтримувати стабільність фінансової системи та структурні зрушення, заходи стимулювання мають базуватися на комплексному підході, спрямованому на запобігання ризику. Державне регулювання інвестиційної діяльності націлене на захист економічних інтересів України, прав і законних інтересів суб'єктів економічних відносин, заохочення конкуренції й створення рівних умов для розвитку всіх видів підприємництва у сфері ефективного використання інвестиційного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України : Електронний ресурс. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Бондаренко О. О. Залучення іноземних інвестицій як джерело економічного зростання [Текст] / О. О. Бондаренко, К. С. Нижник // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2014. – № 3 (77). – С. 88-95
3. Пилипів В. В. Прямі іноземні інвестиції та процеси регіонального відтворення / В. В. Пилипів // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 8. – С. 5-7. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_8_4
4. Міжнародні інвестиції: навч. видання / [Бредихин В.М., Покатаєв К.П., Близнюк А.А., Попкова К.О.] / Харківський національний автомобільно-дорожній ун-т. - Х.: ХНАДУ, 2008. - 268 с.
5. Чернишова Л.О. Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні / Л. О. Чернишова, В. В. Сазанова // Бізнес Інформ. – 2016. – №4. – С. 87-90

Havrylenko Viktoriia
Kyiv National Economic University named
after Vadym Hetman
vikahavrylenko31@gmail.com

MECHANISMS AND TOOLS FOR PROMOTING FOREIGN INVESTMENT IN THE ECONOMY OF UKRAINE

Abstract. *The publication examines the role and significance of foreign investments in the country's economy. Foreign investments are a necessary component of the effective functioning and development of the modern national economy. One of the most important conditions for optimizing flows of foreign investments in the economy of Ukraine is the creation and application of effective mechanisms and tools for stimulation.*

Keywords: *attraction mechanism, investment, investment policy, problems, dynamics, structure, prospects.*